

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

**Spolupráce dětských domovů s neziskovými organizacemi v přípravě dětí
na samostatný život**

Bakalářská práce

Autor: Dana Stejskalová
Studijní program: B7506 Speciální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Martin Kaliba, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Dana Stejskalová

Studium: P18P0069

Studijní program: B7506 Speciální pedagogika

Studijní obor: Výchovná práce ve speciálních zařízeních

Název bakalářské práce: **Spolupráce dětských domovů s neziskovými organizacemi v přípravě dětí na samostatný život**

Název bakalářské práce AJ: Cooperation of children's homes with non-profit organizations in preparing children for independent life

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem teoreticky koncipované části závěrečné práce je popsat přípravu dětí z dětských domovů na samostatný život a charakterizovat, jakou roli v této oblasti hrají neziskové organizace. Cílem prakticky orientované části práce bude zjistit, jaké možnosti přípravy na samostatný život nabízejí dětské domovy a zda spolupracují s výše zmíněnými organizacemi. Dále popsat, co jim tyto organizace nabízejí a porovnat názory na poskytované služby z pohledu dětí, vychovatelů a organizací. Z metodologického hlediska bude využito rozhovoru, dotazníku a studie dokumentace.

BĚHOUNKOVÁ, Leona. Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-87652-87-9.

ERAZÍMOVÁ, Lucie, KITZBERGEROVÁ, Michaela, ed. „Z ústavu do života,“ (podpora rozvoje sociálních a komunikačních dovedností dětí). Praha: Člověk v tísni - společnost při ČT, 2005. ISBN 80-903510-4-2.

MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, 159 s. Studijní texty. ISBN 80-85850-76-1.

ŠKOVIERA, Albín. Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007, 143 s. ISBN 978-80-7367-318-5.

DUNOVSKÝ, Jiří. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

Garantující pracoviště: Katedra speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Martin Kaliba, Ph.D.

Oponent: Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 9.12.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Spolupráce dětských domovů s neziskovými organizacemi v přípravě dětí na samostatný život vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 8. 4. 2021

podpis studenta: .....

Poděkování

Srdečně děkuji panu Mgr. Martinovi Kalibovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, ochotu a věnovaný čas při vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji svojí rodině a příteli za podporu v průběhu celého studia.

Anotace

STEJSKALOVÁ, Dana. *Spolupráce dětských domovů s neziskovými organizacemi v přípravě dětí na samostatný život*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 78 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na připravenost jedinců z dětského domova do samostatného života, a to znalostmi získanými v dětském domově a podporou od neziskových organizací. V úvodu práce je nejprve zmíněna ústavní výchova, následně jsou popsána jednotlivá zařízení ústavní výchovy, kdy největší pozornost je zaměřena právě na dětské domovy. V práci je popsáno, jak dětské domovy připravují jedince na samostatnost, jak probíhá odchod mladého dospělého a zdali jsou DD s jedinci v kontaktu i po opuštění zařízení. Následně jsou zmíněny neziskové organizace Královéhradeckého a Pardubického kraje, které s dětskými domovy nejvíce spolupracují. V praktické části bakalářské práce je z metodologického hlediska použit polostrukturovaný rozhovor, který je realizován s pracovníky dětských domovů a neziskových organizací. Dále je využito dotazníkové šetření, kterého se zúčastnili jedinci z dětských domovů taktéž v Královéhradeckém a Pardubickém kraji. Cílem této práce bylo zjistit, jak dětské domovy připravují dospívající na samostatný život a zda spolupracují s neziskovými organizacemi.

Klíčová slova: dětský domov, dospívající mládež z DD, neziskové organizace

Annotation

STEJSKALOVÁ, Dana. *Cooperation of children's homes with non-profit organizations in preparing children for independent live*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 78 pp. Bachelor Thesis.

Bachelor thesis is focused on the preparedness of individuals from a children's home for independent living by the knowledge gained in the children's home and by the support of non-profit organizations. In the introduction, institutional care is mentioned, subsequently individual facilities of institutional care are described with an emphasis on the children's homes. In the work, there is specified, how the children's homes prepare individuals for independence, how the outgrowth of a young adult is handled, and whether the children's homes are in contact with individuals even after their separation. Furthermore, non-profits organizations in regions Hradec Králové and Pardubice, which cooperate with the children's homes the most, are introduced. In the practical part of this bachelor's thesis is, from a methodological point of view, used a semi-structured interview with employees of the children's homes and non-profit organizations. Additionally, a questionnaire survey, which was completed by individuals from the children's homes in regions Hradec Králové and Pardubice as well, is used. The aim of this work is to find how the children's homes prepare teenagers for independent living and whether they cooperate with non-profit organizations.

Keywords: children's home, teenagers from children's homes, non-profit organizations

Obsah

Úvod	12
1 Ústavní péče	14
1.1 Resorty ústavní péče	15
1.1.1 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	15
1.1.2 Přehled ústavů v České republice	17
1.1.3 Ukotvení v zákoně	18
1.2 Rizika ústavní výchovy	18
1.3 Zázemí po odchodu z ústavní péče	21
1.3.1 Domy na půl cesty	21
1.3.2 Azylové domy	22
2 Dětský domov	23
2.1 Výchova a vzdělávání v dětském domově	23
2.2 Příprava na odchod z dětského domova	24
2.3 Odchod z dětského domova	26
2.4 Podpora po opuštění dětského domova	27
3 Neziskové organizace	29
3.1 Centrum Don Bosco	29
3.1.1 Sociální rehabilitace Doprovázení	30
3.1.2 Kurzy přípravy na život	31
3.1.3 Program Na vlastních nohou	32
3.1.4 Dny pro dětské domovy	32
3.1.5 Zelená linka	33
3.2 Centrum J. J. Pestalozziho	33
3.3 Yourchance o.p.s.	34
3.3.1 Začni správně	34
3.4 Dejme dětem šanci	35

3.4.1	„Podporuj mě...“	35
3.4.2	„Najdi si mě...“	36
3.5	Nadace Terezy Maxové	36
3.6	Další organizace nabízející podporu jedincům z dětských domovů	37
4	Uvedení do praktické části	38
4.1	Přehled cílů	38
5	Výzkumné metody	39
5.1	Kvalitativní výzkum	39
5.1.1	Rozhovor	39
5.2	Kvantitativní výzkum	40
5.2.1	Dotazník	40
6	Charakteristika výzkumu	41
6.1	Kvalitativní výzkum	41
6.1.1	Metoda získání dat	41
6.1.2	Metoda fixace dat	42
6.1.3	Metoda zpracování dat	42
6.2	Kvantitativní výzkum	42
6.2.1	Metoda získání dat	42
6.3	Transformace/operacionalizace otázek	43
6.3.1	Soubor výzkumných otázek	45
7	Charakteristika míst realizace výzkumného šetření	47
7.1	Charakteristika dětských domovů	47
7.2	Charakteristika neziskových organizací	48
7.3	Charakteristika dospívajících jedinců z dětských domovů	49
8	Analýzy výsledků	50
8.1	Analýza výsledků rozhovorů s pracovníky dětských domovů	50
8.2	Analýza výsledků rozhovorů s pracovníky neziskových organizací	55

8.3	Analýza dotazníkového šetření pro dospívající z dětských domovů	59
9	Vyhodnocení dílčích cílů	64
10	Diskuze.....	68
11	Závěr	70
	Seznam grafů.....	72
	Seznam tabulek	72
	Seznam literatury.....	73
	Seznam příloh.....	78

Seznam použitých zkratek

CDB – Centrum Don Bosco

DD – dětský domov

DDŠ – dětský domov se školou

DÚ – diagnostický ústav

MŠMT – Ministerstvo školství, mládež a tělovýchovy

NRP – náhradní rodinná péče

OSPOD – orgán sociálně právní ochrany dětí

OV – ochranná výchova

PP – pěstounská péče

ÚV – ústavní výchova

Úvod

Problematika odchodu jedinců z dětských domovů se ročně týká stovek mladých lidí (Štiková, Šenková, Belicová, 2020). Tento počet osob jde do samostatného života, kde mnohdy nemá zázemí a podporu rodiny. Následně se dostává do tíživých životních situací a dopouští se sociálně patologických jevů. Proto je důležité na tuto skupinu nezapomínat a zajistit jí co nejlepší vstup a připravenost do samostatného života. Právě problematikou odchodu a připravenosti dětí z dětských domovů do samostatného života se zabývá tato bakalářská práce.

Cílem práce je zjistit, jak jsou děti v dětských domovech připravovány do života a zda ohledně podpory a přípravy spolupracují s neziskovými organizacemi, které se těmto jedincům věnují.

V teoretické části bakalářské práce je nejprve popsána ústavní výchova. Jsou zmíněny resorty ústavní péče a specifikována další zařízení, která se potýkají se stejnou problematikou. Následně je poukázáno na rizika, se kterými se jedinci ze zařízení setkávají, pokud nejsou do samostatného života dostatečně a správně připraveni. Jedná se například o prostituci, bezdomovectví či závislost na návykových látkách. Toto chování je pro jedince a jejich budoucnost velmi nebezpečné, jelikož velmi často nemají správný vliv a vzor ve své vlastní rodině. Dále je popsáno, jak v DD probíhá výchova a vzdělávání, příprava na samostatnost, podpora při odchodu z dětského domova a následná péče o jedince, kteří již žijí v samostatném životě. S přípravou na samostatnost dospívajícím jedincům velmi často pomáhají zmíněné neziskové organizace, které jsou charakterizovány v následující kapitole. Jelikož je výzkum bakalářské práce vztažen na Královéhradecký a Pardubický kraj, jsou primárně popsány organizace, které se zabývají dětmi na tomto území.

V praktické části bakalářské práce je využit výzkum kvalitativní a kvantitativní. Výzkumu se nejprve pomocí polostrukturovaných rozhovorů zúčastnili pracovníci dětských domovů, ve kterém bylo zjišťováno, jak své děti připravují do budoucího života. Následně se uskutečnila druhá část kvalitativního šetření, kdy probíhaly polostrukturované rozhovory s pracovníky neziskových organizací. Na závěr se s ohledem na získaná data kvalitativního výzkumu uskutečnilo dotazníkové šetření s dětmi z dětských domovů. Ke konci bakalářské práce jsou popsány výsledky výzkumu.

Toto téma jsem si zvolila na základě etopedické praxe v dětském domově. Tehdy jsem se dozvěděla, že dívka na víkend odjíždí na kurzy realizované neziskovou organizací. Do té doby jsem o této možnosti nevěděla, ale zaujala mě natolik, že jsem si o ní začala zjišťovat více informací.

Po prozkoumání organizací se mi podařilo spojit s pardubickým Centrem Don Bosco, kde jsem nakonec pracovala jako dobrovolník. Díky této zkušenosti jsem dostala veliký vhled do celé problematiky odchodu jedinců ze zařízení ústavní výchovy. Vnímala jsem, jak je pro mládež odchod náročný a jaké problémy může ústavní výchova dospívajícím jedincům přinést. Za tuto možnost spolupráce s neziskovou organizací jsem velmi vděčná.

*„ ... má-li se dítě vyvíjet po duševní a charakterové stránce
v osobnost zdravou a společností užitečnou,
potřebuje vyrůstat v prostředí stálém
a citově příznivém, vřelém, přijímajícím. “*

Matějček (1994)

Právním a povinností matky s otcem je postarat se o šťastný a zaopatřený vývoj svých dětí. Odjakživa se ale stává, že z jakéhokoli důvodu rodiče nemohou či nechtějí o své potomky pečovat. V tomto případě se o výchovu a vzdělání musí postarat stát, a to formou náhradní rodinné péče nebo ústavní péče (Novotná, Fejt, 2009).

Náhradní rodinná péče: jedná se o jakékoli označení pro nekolektivní péči, kdy se o dítě stará jiná fyzická osoba než biologický rodič. Jde například o osvojení a pěstounskou péči (Štiková, Šenková, Belicová, 2020).

Ústavní péče: jedná se o typ nerodinného zařízení pro mládež zpravidla do 18 let. Mezi zařízení spadající do ústavní péče například řadíme dětské domovy, výchovné ústavy a domovy pro osoby se zdravotním postižením (Pulgretoová, 2019).

1 Ústavní péče

„Soud ji může nařídit (a to i bez návrhu) v případě, že je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.“ (Pulgretoová, 2019). Než soud přikáže ústavní výchovu, musí posoudit, zda dítě nemůže být přiřazeno do náhradní rodinné péče (Štiková, Šenková, Belicová, 2020).

V ústavní péči vyrůstají děti různých věkových skupin a problémů. V zařízeních žijí novorozenci, děti zdravé i se zdravotním znevýhodněním, chytré i se sníženým intelektem. Děti osamocené i ty, které nepoznaly vývoj za zdi zařízení. Základní myšlenka je u všech jedinců stejná, a to, aby vyrůstali v co nejlepších podmínkách, měli dostatečné materiální zabezpečení, ochranu, pomoc a nejlépe i uspokojené emoční a vztahové potřeby (Halířová, 2014).

Ve společnosti panuje domněnka, že ústavní péče je pro jedince to nejhorší, zatímco náhradní rodinná péče je mnohem přijatelnější. S tímto názorem souhlasím, přesto se ale přikláním k myšlence Halířové (2014), která zdůrazňuje, že pro určitou

skupinu jedinců by ústavní péče mohla být přijatelnější. Jedná se například o děti s nepříjemnými zkušenostmi v rodině či o sourozence, kteří by museli být rozděleni. Autorka dále upozorňuje, že ústavní péče nemá být náhradou rodiny, ale podporou a východiskem mezi rodinou a dítětem.

1.1 Resorty ústavní péče

O ústavní péči se stará Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo práce a sociálních věcí (Pulgretová, 2019). Přestože se v bakalářské práci zabývám dětskými domovy, je potřeba si pro přehlednost definovat jednotlivé orgány, které zřizují ústavní péči. Štiková, Šenková a Belicová (2020) rozdělily jednotlivá zařízení pod orgány takto:

1. Ministerstvo zdravotnictví spravuje kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti do 3 let.
2. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy řídí diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a střediska výchovné péče.
3. Ministerstvo práce a sociálních věcí zastřešuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, zařízení sociálně výchovné činnosti a další.

Jednotlivá zařízení jsou rozdělena pod určité orgány, přesto ústavní péče vždy stojí na rozmezí pedagogické a sociální oblasti (sféra zdravotnictví ovlivňuje pouze specifický okruh jedinců). (Halířová, 2014)

1.1.1 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

U Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je důležité formulovat jednotlivá zařízení, ve kterých žijí jedinci starší 10 let. Odlišnost ústavů hraje velikou roli v připravenosti jedinců na samostatný život. Dětský domov je rozebrán podrobněji v následující kapitole.

1.1.1.1 Diagnostický ústav

Diagnostický ústav můžeme brát jako první zařízení, kterým projde mnoho jedinců před další kolektivní péčí. V DÚ je dítě podrobena komplexní diagnostice, a to pomocí pedagogických a psychologických testů, na základě kterých je přeřazeno

do následného zařízení. Další funkcí diagnostického ústavu je např. vzdělávací, výchovná či sociální. Jedinec by v diagnostickém ústavu neměl být déle než 8 týdnů, často se tato doba ale prodlužuje. V diagnostickém ústavu je mládež seskupena do výchovných skupin maximálně po 6 jedincích (Kaliba in Bendová, 2015).

1.1.1.2 Dětský domov se školou

Dětské domovy se školou jsou zřízeny pro mládež do 15 až 18 let. Tento typ zařízení zprostředkovává péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, s uloženou ochrannou výchovou či pro nezletilé matky (Kaliba in Bendová, 2015).

Oproti dětskému domovu jsou v dětském domově se školou děti starší 6 let s poruchami chování, které navštěvují povinnou školní docházku v místě DDŠ. Škola je zřízena u dětského domova a klade si za úkol vzájemné vzdělání a léčení poruch chování (Pulgertová, 2019).

1.1.1.3 Výchovný ústav

Výchovné ústavy jsou určeny pro dospívající starší 15 let, kteří mají diagnostikovány poruchy chování a emocí. V mimořádných případech jsou ve výchovném ústavu zařazeny děti starší 12 let, které svým chováním nejsou přizpůsobivé pro zařazení do dětského domova se školou. Jedinci s nařízenou ochrannou výchovou jsou izolováni od mládeže s výchovou ústavní (Pulgertová, 2019).

Hlavní úlohou výchovného ústavu je složka výchovná, vzdělávací a sociální. Děti jsou rozděleny do skupin, jedna skupina tvoří maximálně 8 jedinců. Každý ústav má svoji školu, která dětem nabízí ukončení povinné školní docházky, případně přípravu na střední vzdělávání. Velmi často je při výchovném ústavu založena praktická škola či odborné učiliště. Jedinci z výchovného ústavu odchází po dosažení plnoletosti či po rozhodnutí soudu (Vítová, 2004).

1.1.2 Přehled ústavů v České republice

Ve školním roce 2009/2010 bylo ve školských zařízeních (dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostické ústavy) umístěno celkem 7820 dětí, z čehož 4739 dětí žilo ve 151 dětských domovech (MŠMT, 2011). V porovnání s tabulkou 1 můžeme vidět, že o deset let později bylo ve školských zařízeních umístěno 6553 jedinců, celkový počet dětí tedy klesl o 16 %, zatímco počet dětí v dětských domovech o pouhých 8 %.

Tabulka 1: Počet jedinců ve výchovných zařízeních ve šk. r. 2015/16-2019/20

		2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Výchovné zařízení celkem		213	211	209	204	203
V tom	Dětský domov	144	143	142	138	137
	Výchovný ústav	28	27	26	25	25
	Diagnostický ústav	13	13	13	13	13
	Dětský domov se školou	28	28	28	28	28
Děti celkem		6482	6500	6345	6394	6553
V tom	Dětský domov	4260	4270	4262	4248	4345
	Výchovný ústav	1089	1096	1004	993	1012
	Diagnostický ústav	392	404	383	394	391
	Dětský domov se školou	741	730	696	759	805
Z toho dívky		2726	2751	2675	2743	2826
V tom	Dětský domov	2011	2006	1987	2030	2058
	Výchovný ústav	340	377	339	348	366
	Diagnostický ústav	159	187	160	161	174
	Dětský domov se školou	216	181	189	204	228

Zdroj: MŠMT, 2020

1.1.3 Ukotvení v zákoně

Život dítěte v dětském domově je zastřešen zákonem č. 109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Všechna zařízení spadající pod MŠMT mají povinnost svým svěřeným jedincům zajistit základní lidské potřeby, a to stravování, ubytování, hygienu či oblečení. Dále musí zaručit učební pomůcky či úhradu výloh na vzdělávání. Zařízení také hradí veškeré zdravotnické služby, léky a náklady zajišťující cestu do školy. Povinnost zařízení je jedincům poskytnout přiměřené kapesné a osobní dary. Ohledně výdajů ve volném čase, kulturních, sportovních a dalších akcí či náklady související s cestou za osobami blízkými zařízení nemá povinnost hradit. Od 1.1.2014 platí, že v zařízeních ústavní a ochranné výchovy musí být jedinec vzděláván a vychováván v souvislosti se základními lidskými právy. Děti mají být umožněny vhodné podmínky pro správnou sebedůvěru, dále má zařízení komunikovat a spolupracovat s rodinou dítěte, poskytovat informace a podporovat v rodinné terapii (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Bohužel si myslím, že komunikace mezi rodinou a zařízením není tak častá, jak by měla být. Biologická rodina o dítě mnohdy nemá zájem a komunikuje pouze v neodkladných záležitostech. Sebedůvěra u dětí z DD je dle mého velmi často snižena. Najde se ale také pár jedinců, kteří si myslí, že spasili svět a jejich sebedůvěra je až nepřiměřeně vysoká.

Do zařízení pod MŠMT jsou také zařazeni jedinci s jakýmkoliv zdravotním znevýhodněním, jejichž stav není natolik vážný, aby byly umístěni do specializovaných institucí. Dětský domov či jiný ústav má povinnost pro tuto mládež přizpůsobit prostředí, zařídit vhodné podmínky a denní režim. Dále musí vytvořit dostatečnou podporu při vzdělání, terapeutickém či sociálním programu (Zákon č. 109/2002 Sb.).

1.2 Rizika ústavní výchovy

Již Matoušek (1999) ve své publikaci zmiňuje pojem deprivace syndrom. Jedná se o situaci, kdy jedinec nemá poskytnuty a uspokojeny základní potřeby. Děti žijící v ústavních zařízeních nejsou od dospělých tak přirozeně naváděny, jako jedinci vyrůstající v rodině. V ústavní péči děti získávají základní opatrování, stravu, hračky či prostor pro výuku, avšak jim chybí pocit lásky či dostatečné rozvíjení

komunikace. Autor v knize popisuje rozdíl mezi dětmi vyrůstajícími v ústavní péči a rodinách. Zmiňuje, že děti z ústavů jsou častěji plaché, stydlivé, méně rozvíjené či nestálé ve vztazích k ostatním. I tyto vlastnosti jsou součástí následků ústavní výchovy. Čím kratší dobu dítě pobývá v ústavní péči, tím je menší pravděpodobnost deprivace syndromu.

Stejnou problematiku popsali Marek, Strnad a Hotovcová (2012), kteří zmiňují syndrom návyku na ústavní péči. Jedná se o syndrom jedinců, kteří dlouho žijí v zařízení s určitým režimem, jde tedy například o pobyt v dětském domově či ve vězení. Jako největší nedostatky popisují sociální vyloučení a nefunkčnost. Jedinci mají ve skupinách vždy stejný denní režim, předem určenou stravu či přikázaný odpočinek, a díky tomu si následně neumí organizovat svůj čas. Lidé po odchodu ze zařízení mají problémy se samostatností a jsou skeptičtí vůči populaci.

Štiková, Šenková a Belicová (2020) popisují, že deprivace způsobená nevyhovující výchovou má vliv na následující vývoj jedince. Vždy záleží na věku dítěte, jeho aktuálním rozpoložení a zkušenostech. Mezi nejčastější důsledky spojené s nepostačujícím uspokojováním základních potřeb patří narušená komunikační schopnost, opožděný vývoj jemné motoriky či narušená psychická stránka jedince. Právě narušená psychika dospívajícího jedince velmi často způsobuje další problémy. Běhounková (2012) dále zmiňuje společenskou nezralost, finanční nezkušenost a chybějící emoční dospělost.

Myslím si, že mladý dospělý po odchodu z dětského domova může mít problémy s jakýmkoliv společensky normativním jednáním. Jedná se například o závislost na alkoholu či jiných návykových látkách, prostituci či bezdomovectví.

Závislost na alkoholu a užívání návykových látek je velmi ovlivněno sociálním prostředím. Větší pravděpodobnost jedinců závislých na látkách je ve městech, kde se lidé méně znají. Dalším výrazným podnětem je nefungující rodinné zázemí a nezkušenost řešení náročných životních situací. Jedinci z ústavní a ochranné výchovy nejsou zvyklí vyjednávat problémy a následně se hůře osamostatňují. V případě špatného uchycení v samostatném životě se mladí lidé dostávají mezi společnost, ve které je užívání alkoholu a jiných návykových látek na denním pořádku (Vágnerová, 2014).

Další problém, který se může vyskytnout mezi mládeží v ústavní výchově, je **prostituce**. Prostituce je poskytování sexuálních služeb za odměnu. Mezi hlavní typy prostituce se řadí dobrovolná, nedobrovolná, ženská, mužská a prostituce

mladistvých/nezletilých. Právě poslední zmíněný typ prostituce je velmi nebezpečný u dospívajících jedinců z ústavní výchovy (Štiková, Šenková, Belicová, 2020). Sama jsem se setkala se situací, kdy se 14letá dívka z DD přiznala, že za peníze poskytovala sexuální služby. Dle mého je velmi důležité s dětmi z ústavní výchovy o této problematice mluvit.

Bezdomovectví je podle Marka, Strnada a Hotovcové (2012) situace lidí, kteří zůstali bez přístřešku z důvodu sociálních problémů. Za vznik bezdomovectví můžeme považovat původ objektivní a subjektivní. Podstata objektivní vychází ze soustavných problémů, zatímco část subjektivní je úzce spojena se samotným jedincem, tuto složku tedy může klient ovlivnit svým přístupem. Myslím si, že jedinci dříve žijící v ústavní či ochranné výchově mají mnohem větší sklony k problematice bezdomovectví, a to jak ze zmíněné subjektivní či objektivní stránky.

Za **kriminální chování** je brána jakákoliv činnost, která je v rozporu s právní normou. Vágnerová (2014) jako jeden z hlavních vlivů, který ovlivňuje kriminální jednání, zmiňuje kvalifikaci a sociální postavení. Mezi další zmíněné faktory patří pohlaví (kriminalitu 10x více páchají muži) a věk (nejvíce recidivistů je ve věkové skupině do 30 let). I z rozhovoru s informantem 1 bylo zřejmé, že jedinci z DD většinou odchází pouze se základním vzděláním nebo výučním listem. Následné špatné uchycení ve společnosti může vést ke kriminalitě.

Sebepoškozování a sebevražedné chování může být dalším rizikem ústavní výchovy. Rozdíl mezi činy je takový, že cílem sebepoškozování není ukončení vlastního života. Mezi hlavní příčiny těchto chování se řadí problémy v rodině. Právě tento faktor se také týká jedinců v zařízeních, jelikož velmi často jsou vztahy mezi rodiči/prarodiči a potomky vyhrocené. Dalším záměrem může být pocit samostatnosti, nezáměr vrstevníků či šikana (Štiková, Šenková, Belicová, 2020).

Syndrom dědičné chudoby je termín, který použila Štiková, Šenková a Belicová (2020). Pod tímto výrazem popisují přenos špatných návyků chování, které se předává z generace na generaci. Děti, které v nevhodném prostředí vyrůstají, mají těžší start do života a ve většině případů následně žijí stejným životním stylem. Tuto problematiku popsal již Dunovský (1995), který poukázal na matky, které ke svým dětem nemají kladný vztah. Negativní postoj k potomkům se velmi často předává generačně.

Jak se můžeme dočíst, důvody problémů mladých lidí po opuštění zařízení pramení z mnoha směrů. Jde o nastavení samostatného jedince - vliv má psychické a fyzické rozpoložení či hodnoty k běžným životním cílům (vzdělání, zaměstnání, ...). Druhou stranu zaujímá vliv zařízení, ve kterém jedinec vyrůstal. Pokud nejsou mladí dospělí připraveni na samostatnost, nemají dostatek přátel mimo dětský domov, jsou zvyklí na stálé ekonomické zajištění atd., v následujícím samostatném životě mají problémy, díky kterým se často ocitají v tíživých životních situacích (Matoušek, Pazlarová, Baldová in Běhounková, 2012).

1.3 Zázemí po odchodu z ústavní péče

S problematikou rizik ústavní výchovy úzce souvisí sociální podpora po odchodu ze zařízení, jelikož mnoho jedinců se ocitá v náročné životní situaci a snaží se uchytit v samostatném životě.

Běhounková (2012) popisuje výzkum Gjuričové (2007), který provedla v letech 1995-2004 na jedincích opouštějících ÚV a OV. Výzkumu se celkem zúčastnilo 17 454 mladých dospělých jedinců. Z celkového počtu se 70,5 % respondentů vrátilo do svých biologických rodin, 7,3 % odešlo do Domu na půl cesty.

Zde můžeme vidět, že zhruba 2/3 jedinců odchází do biologické rodiny. V tomto případě je ale obecně známo, že v mnoha případech má rodina zájem o potomkovy peníze, nikoliv o samotného člena rodiny. Jedinec tedy často od rodiny odchází v horším psychickém stavu a s minimálními financemi. V tomto případě mu například mohou velmi pomoci domy na půl cesty a azylové domy.

1.3.1 Domy na půl cesty

Jedná se o ubytování, které napomáhá mladým lidem při odchodu z ústavní či ochranné výchovy. Jedinci si ubytování hradí sami a učí se správně hospodařit, udržet domácnost a pečovat sami o sebe. Při pobytu v domu na půl cesty mladí lidé navštěvují zaměstnání či studují. Součástí domů jsou mnohdy programy a služby, které jedincům napomáhají v uchycení se do samostatného života. V České republice domy na půl cesty mnohdy vznikají při zařízeních, ze kterých mladí jedinci odcházejí. Zde vychází otázka, zda není lepší, když je pomocné ubytování vzdáleno od prvotního zařízení, jelikož pouze takto se jedinci více osamostatní (Matoušek, 2008).

1.3.2 Azylové domy

Azylové domy jsou určeny pro lidi, kteří se vyskytli v tíživé životní situaci a nemají střechu nad hlavou. Jsou zaměřeny pro určitou cílovou skupinu, nejčastěji pro ženy, muže, rodiny s dětmi a pro mladé do 26 let. V České republice také nalezneme azylové domy pro oběti domácího násilí či pro lidi s mentálním postižením. Mezi hlavní služby, které jsou v azylových domech nabízeny, můžeme zařadit ubytování (nejčastěji na jeden rok), podmínky pro správnou hygienu, podporu při osobních záležitostech či pomoc s integrací (Štiková, Šenková, Belicová, 2020).

2 Dětský domov

Dětské domovy jsou zřizovány pro děti bez závažných poruch chování, které nemohou vyrůstat ve své vlastní biologické rodině ani jiné NRP. Děti se vzdělávají v běžných státních školách, které nejsou přidruženy k dětskému domovu. Do DD jsou zařazeny děti od 3 do 18 let, zázemí v zařízení mohou také mít nezletilé matky se svými dětmi. Jedinci v dětských domovech žijí v rodinných skupinách v maximálním počtu 8 dětí, sourozenci ve většině případů bydlí ve stejné skupině. Dětské domovy poskytují svým svěřencům hlavně sociální a výchovné zázemí. Mnoho dětí v DD je z rozpadlých či nefungujících rodin, děti jsou často neplánované. Nejčastějším důvodem pro umístění dítěte do dětského domova jsou sociální problémy v biologické rodině, proto děti mnohdy mají přidružené osobnostní a výchovné potíže (Jánský, 2014).

2.1 Výchova a vzdělávání v dětském domově

Výchovně vzdělávací činnosti v dětském domově probíhají tak, aby se co nejlépe připodobnily fungování klasické rodiny. Jedinci se například učí vařit, uklízet, nakupovat či starat se o menší kamarády. „*Výchovně vzdělávací proces je upraven Standarty kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací činnosti a péče v zařízeních a o způsobech uplatňování práv a povinností vymezených dětem a osobám odpovědných za jejich výchovu stanoví vnitřní řád.*“ (Štiková, Šenková, Belicová, 2020, str. 115)

Výchova a vzdělávání v dětských domovech je zaznamenána ve výchovně vzdělávacích plánech. Nejčastěji se jedná o plán roční a týdenní, dále jsou realizovány plány zájmových činností či rozvoje osobnosti. Jak vyplývá z názvu, plán roční je vytvořen na jeden školní rok a jsou v něm zmíněny zásadní myšlenky, cíle a informace o dětském domově. Na základě ročního plánu vznikají plány týdenní, kde je zpracován denní režim, výchovné formy, metody, ... Na sestavování plánu týdenního oproti ročnímu se zúčastňují i děti. Program rozvoje osobnosti je určen pro konkrétní dítě, součástí plánu jsou kroky rozvoje jedince v různých odvětvích života a cíle péče, které se pravidelně posuzují. V programu je zařazeno i sebehodnocení jedince (Štiková, Šenková, Belicová, 2020).

Poskytovaná kvalita péče pro dospívající jedince velmi ovlivňuje samostatný odchod mladých dospělých z dětského domova. Řezníček (2008) říká, že výraznou chybou v systému je špatná příprava dětí staršího školního věku na samostatný život. Autor přímo popisuje, že se jedná o nejohroženější skupinu dětí, jelikož ji čeká svobodné bytí, a to bez základních znalostí klasického rodinného života (Řezníček in Náhradní výchova dětí, 2008).

Erazimová a Kitzbergerová (2005) sepsaly příručku pro pracovníky zařízení, ve které čtenářům nabízejí příklady ohledně přípravy jedinců na samostatný život. V publikaci jsou formou her a nácvikových situací zapsány situace, se kterými se jedinci setkají v samostatném životě. Dospívající si tak s vedoucími mohou zkusit napsat životopis či zaimprovizovat situace, ve kterých řeší konflikty. Celá příručka je rozdělena na 6 témat, jedná se například o kapitoly: Bydlení, Etiketa a Konflikty. Na konci knihy jsou vypsány kontakty, které se mladým dospělým mohou hodit.

Tato publikace mě osobně velmi zaujala a doporučila bych ji k nahlédnutí každému vychovateli dětského domova, protože si myslím, že by se pracovník inspiroval a s dětmi podnikal nové aktivity.

2.2 Příprava na odchod z dětského domova

Příprava na samostatný život je velmi důležitá pro každého, natož pro mládež opouštějící ústavní výchovu. Člověk odcházející z rodiny se na život chystá postupně, neorganizovaně s pomocí a podporou rodiny. U jedinců v ústavní výchově se ve většině případů před 15. rokem života snaží vyrovnat ztráty způsobené špatnou výchovou či přechody mezi zařízeními. Po 15. roku se jedinci učí praktické zručnosti a základní znalosti následného samostatného bytí (Běhounková, 2012).

Běhounková (2012) popisuje 3 fáze přípravy na odchod ze zařízení. První fáze má začít již při vstupu jedince do nového dětského domova. Tehdy jsou vytvořeny plány, které Rieger in Běhounková (2012) pojmenovává jako vstupní dohoda. Všichni jsou s jednotlivými záměry seznámeni. Během pobytu se do plánu nahlíží, jednotlivá stanoviska se vyhodnocují a přidávají se nové body. Druhá fáze trvá během celého pobytu jedince v zařízení. Hlavním záměrem této fáze je připravit jedince na samostatný život. Poslední fáze je zaměřena na život po opuštění zařízení. V tomto stádiu je podstatné, aby se měl jedinec s kým poradit v případě problémů a nejasností.

Podle vyhlášky č. 438/2006 Sb. může dětský domov jako přípravu na samostatnost založit bytovou jednotku pro jedince starší 16 let, kteří se chystají do samostatného života. Nezávislé bydlení může být určeno pro jednoho až tři mladé dospělé najednou (vyhláška č. 438/2006 Sb.).

Další podporou může být poradenská pomoc od OSPODu, která má za úkol vyřešit otázky ohledně bydlení a zaměstnání. OSPOD neposkytuje podporu pouze jedincům, kteří ze zařízení odcházejí, ale i jedincům, kteří již žijí samostatně. Bývalým členům DD má pomoci při náhlých životních problémech, například při tíživé životní situaci, zdravotních komplikacích či nevhodných sociálních podmínkách. Jelikož není nikde definován časový úsek poskytované pomoci, odborná pomoc by neměla být nikdy odmítnuta (Křístek, 2017).

Běhounková (2012) upozorňuje, že zákon č. 109/2002 Sb. se ohledně přípravy na samostatnost zabývá pouze zaměstnáním, samostatným bydlením, následnou pomocí a praktickým darem.

Stejnou problematiku popsal o 4 roky dříve Řezníček (2008) ve svém článku pro Učitelství noviny. Zmiňuje, že podpora jedinců při opouštění ústavních zařízení je v zákoně pojata neurčitě. Bohužel od roku 2008 do dnešní doby nenastala výrazná modifikace, která by jedincům opouštějícím ústavní výchovu pomohla při osamostatnění. Autor článku poznamenává, že děti z ústavní výchovy mají mnohem více problémů, než je pouze hledání zaměstnání a bydlení, jelikož část jedinců z plného zajištění odchází do naprosté samostatnosti. Druhá část mladých dospělých se vrací do své biologické rodiny, kde ve většině případů nastává problém, jelikož rodina se zařízením a potomkem příliš nekomunikovala a následně vznikají spory. Řezníček už tehdy poznamenal, že by se měl zákon upřesnit.

Jak je tedy zmíněno, legislativa a právní uchopení tématu odchodu dětí ze zařízení není dobře pojata. Dané podmínky se nevztahují na každého, a tak zařízení institucionální výchovy svým svěřencům poskytují to, co je v jejich silách. Každé zařízení své jedince připravuje jinak. Někdo vše organizuje v rámci vlastního zařízení, jiní jsou součástí organizací, které pro jedince poskytují sociální služby (Běhounková, 2012).

2.3 Odchod z dětského domova

V dětském domově mohou být děti do 18 let. Zákon 109/2002 Sb. ale vymezuje i možnost, kdy mladý jedinec starší 18 let může nadále zůstat v dětském domově. Jedná se o situaci, kdy je nezaopatřený a řádně se připravuje na budoucí povolání. V tomto případě se sepisuje nová smlouva a mladý dospělý může být zařízením plně zajištěn do 26 let. (Běhounková, 2014)

Z tabulky 2 můžeme vyčíst, že za posledních 6 let průměrně z DD během jednoho roku odejde přes 800 dětí. Když k tomuto číslu přičteme jedince, kteří končí v dětských domovech se školou (cca 200 dětí) a výchovných ústavech (cca 700 dětí), zjistíme, že z těchto zařízení ročně odchází zhruba 1700 mladých dospělých. Je důležité podotknout, že nevíme, zda se jedná pouze o ty, kteří vstupují do samostatného života, nebo i o děti, které odchází do náhradní rodinné péče, jiného ústavu či do své rodiny. Stejně se ale dostáváme k problematice, která se jedinců, kteří vstupují do samostatného života, týká. V České republice totiž není vytvořen důmyslný systém, který by mladé dospělé z ústavní výchovy podporoval. Aktuálně tuto zodpovědnost a podporu jedinců nejčastěji přebírají neziskové organizace. (Štiková, Šenková, Belicová, 2020)

Tabulka 2: Počet jedinců odešlých z DD v jednotlivých letech

Rok	Počet jedinců odešlých z DD
2014	790
2015	957
2016	932
2017	937
2018	897
2019	850

Zdroj: Štiková, Šenková, Belicová, 2020

Křístek (2017) zmiňuje, že jedinci, kteří ze zařízení odchází dobrovolně po uplynutí zletilosti, mají nárok na jednorázový peněžitý příspěvek v maximální výši 25 000 Kč, nebo hmotnou pomoc ve stejné materiální hodnotě. Autor ve své knize popisuje problém ohledně špatné formulace dané hodnoty, jelikož je stanovena nejvyšší míra příspěvku, ale ne nejnižší. Jsou tedy mladí dospělí, kteří z ústavní výchovy odchází s nejvyšší možnou podporou a na druhé straně ti se skromným přídavkem. Zákon č. 109/2002 Sb. v aktuálním znění přesnou hodnotu příspěvku nevymezuje (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Zde tedy vychází otázka, podle čeho a jakého maximální příspěvku se dětské domovy řídí. Z náhledů do dokumentů dětských domovů ale můžu říct, že maximální částku v hodnotě 25 000 Kč mají velmi často zmíněnou. Bohužel se ale nedozvíme, v jaké hodnotě svým jedincům podporu poskytují a zda mají všichni odcházející z jednoho zařízení stejnou výši podpory.

2.4 Podpora po opuštění dětského domova

„Vzhledem k tomu, že aktuálně není vytvořen systém podpory odcházejících mladých dospělých z ústavní výchovy či náhradní rodinné péče, velmi důležitou roli státu přebírají neziskové organizace, zařízení poskytující sociální služby, organizace poskytující kariérní poradenství či poradny při finanční tísní“. (Štiková, Šenková, Belicová, 2020, str. 168)

Zákon č. 109/2002 Sb. tedy podrobně nedefinuje, jaký typ a rozsah podpory má být jedincům nabídnut. Častěji jsou nabízené služby zmíněny v zákonu č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách. Podpora může být realizována prostřednictvím doprovázení, přechodného ubytování (azylové domy, domy na půl cesty, ...), zaopatřením či peněžní pomocí (Běhounková, 2012).

Ze zmíněných služeb jsou dle mých osobních zkušeností nejvýznamnější a nejčastější podporou pro mladé dospělé neziskové organizace, které jedincům napomáhají již při přípravě na osamostatnění.

V roce 2018 proběhl výzkum pod Nadací Terezy Maxové, kterého se zúčastnilo 500 jedinců z běžné populace a 133 jedinců dříve žijících v DD nebo PP. Na otázku pro jedince z dětských domovů, zda je zařízení dostatečně připravilo na život za zdi DD, 54 % odpovědělo, že ne. Zde tedy můžeme vidět, že většina dětí má při osamostatnění problémy. Jedinci špatně klasifikovali celkovou výchovu k samostatnosti, špatnou finanční gramotnost či malou individuální podporu. Na otázku ohledně životního nastavení 11 % respondentů z dětských domovů a pěstounské péče odpovědělo, že je pro ně důležitá vysoká životní úroveň. Stejnou variantu odpovědi zvolila 2 % vyrůstajících v rodině. Oproti tomu odpověď mít radost ze života zvolilo 27 % jedinců z rodin a 17 % mladých dospělých z DD a PP (Nadace Terezy Maxové, 2018).

3 Neziskové organizace

Téměř každý mladý jedinec při opuštění dětského domova nezná život fungující rodiny. Neví, jak se platí účty, jak komunikovat na úřadech či nevnímá správnou hodnotu peněz. Dětské domovy zajistí děti v zařízení po stránce materiální, cenné rady do života jim ale zpravidla chybí. Díky této neznalosti a absenci funkční rodiny jedinec z DD velmi často padá na dno a neumí si v samostatném životě poradit. Kromě tet z DD nemá nikoho, na koho se v případě nouze obrátit (Dejme dětem šanci, 2011).

Přesně z tohoto důvodu máme v České republice neziskové organizace, které jedincům z dětských domovů napomáhají s přípravou na samostatnost a podporou v již samostatném životě.

Já osobně jsem měla možnost pracovat jako dobrovolnice v neziskové organizaci Centrum Don Bosco. Za tuto skutečnost jsem velmi ráda, jelikož jsem získala vhled do této problematiky.

3.1 Centrum Don Bosco

Jedná se o organizaci v Pardubicích, která napomáhá mladým lidem, kteří opouštějí dětské domovy, pěstounskou péči či ohrožené rodiny. Vytváří zázemí a pouto zaměstnanců s klienty tak, aby se na ně dospívající v případě potřeby a ohrožení obrátili. Hlavním východiskem Don Bosca je vytvořit trvalý vztah, ve kterém bude fungovat důvěra. Vztah mezi zaměstnancem a klientem vzniká postupně, je dobré tedy začít spolupracovat již ve věku okolo 15 let klienta. Centrum Don Bosco ve své činnosti využívá hlavně sociální práci, kterou propojuje s terapeutickou a pedagogickou činností. Služby Don Bosca nejsou poskytovány osobám závislým na návykových látkách a žadatelům s nevyhovujícím zdravotním stavem. (Salesiánský klub mládeže, 2018).

Svojí činností pomocí mnohaleté a individuální práce napomáhá Centrum jedinci se sebepoznáním, sebepřijetím a seberozvojem. Dále se s mladými nezkušenými lidmi snaží odstranit případné problémy na začátku samostatného života, ať už se týkají hledání bydlení, případných půjček či zakládání rodin (Výroční zpráva 2019, Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco, 2020).

Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco organizuje 4 základní programy. Jedná se o Sociální rehabilitaci Doprovázení, víkendové Kurzy přípravy na život, program Na vlastních nohou a Dny pro dětské domovy. Centrum je

podporováno a dotováno. V roce 2019 získalo Centrum Don Bosco pomocí dotací 4 909 533 Kč. Od roku 2015 je také zřízen veřejný účet, díky kterému se během roku 2019 vybralo 339 683 Kč (Výroční zpráva 2019, Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco, 2020).

3.1.1 Sociální rehabilitace Doprovázení

Jedná se o program, který je již 8 let zaznamenám jako sociální služba. Je určen pro zájemce od 14 do 35 let a pomocí individuálního přístupu si sociální pracovník snaží získat důvěru, se kterou následně pracuje. Klientovi ambulanti i terénní formou pomáhá s řešením komplikací při vzdělávání, v zaměstnání či rodině. Podporuje s překonáním životních situací, např. hledáním bydlení, zaměstnání, radí ohledně partnerských vztahů, rodičovství či uspořádání žebříčku hodnot. Snaží se pomoci tak, aby jedinec mohl mít spokojený život. Cílem programu není vyřešit všechny starosti za klienta, ale podpořit ho, aby si poradil sám. Měl by být samostatný, umět uplatňovat svá práva, znát své povinnosti a být si vědom následků svých činů (Salesiánský klub mládeže, 2018).

Na začátku spolupráce se vypracovává plán, ve kterém se shrne, jaké jsou cíle Doprovázení. Postupně se sociální pracovník s klientem snaží daných cílů dosáhnout a během terapie si označovat, co již společně zvládli, případně na co se více zaměřit. Veškerý kontakt probíhá takovou formou, aby vyhovoval oběma stranám. Soc. pracovník s klientem může komunikovat telefonicky, prostřednictvím emailu či Facebooku. Vždy je ale preferován osobní kontakt přímo v Centru Don Bosco, u klienta doma, v restauraci nebo třeba prostřednictvím společného výletu na hrad či do muzea (Salesiánský klub mládeže, 2018).

Četnost spolupráce je různorodá, závisí na tom, jaké starosti běžného života klient aktuálně řeší. Někdy je doprovázející s klientem v nepřetržitém kontaktu, jindy nemá mladý člověk žádné starosti a pomoc nepotřebuje. Přesto platí, že by se alespoň 2x za měsíc měli společně spojit. Sociální rehabilitace Doprovázení je nabízena a realizována zdarma. V roce 2019 mělo Centrum na Doprovázení kapacitu 55 klientů, z čehož bylo využito 52 míst (Výroční zpráva 2019, Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco, 2020).

3.1.2 Kurzy přípravy na život

Jde o program, jehož součástí jsou víkendové Kurzy přípravy na život, pobytové akce a brigády. Nejčastěji jsou realizovány víkendové kurzy, které jsou organizovány během školního roku 7x. Jedná se o program, jehož součástí je stálá skupinka mladých lidí, max. 14 dospívajících ve věku 14-19 let. Cílem kurzů je během víkendu zmínit jedno téma, které se týká každého. Dané téma se probírá hlavně pomocí her a zábavy, ale také díky přednáškám, prezentacím či hostům, kteří mají vlastní zkušenost s daným problémem. Cílem kurzu je, aby po ukončení víkendového programu mladí lidé odjížděli s novými informacemi a byli lépe připraveni na život. Jedná se například o tato témata: hospodaření, finanční gramotnost, systém sociální podpory, prevence závislostí, partnerské vztahy a rizika na sociálních sítích. Jedinci, kteří projdou Kurzy přípravy na život velmi často pokračují programem Doprovázení. Zájemci o kurz nejprve podstoupí prekurz, kde se dozví základní informace a seznámí se s Centrem Don Bosco. Hlavním úkolem prekurzu je získat povědomí o zájemci a zjistit, zda je vhodný na víkendové kurzy (Salesiánský klub mládeže, 2018).

V roce 2019 proběhlo celkem 15 víkendových kurzů (byly vytvořeny 2 skupiny). Jako pobytové akce byl zorganizován „Cyklopuťák“, „puťák“, jarní a podzimní brigáda (Výroční zpráva 2019, Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco, 2020).

Osobně jsem se těchto víkendových kurzů zúčastnila. Práci sociálních pracovníků, kteří programy připravují, hodnotím velmi pozitivně. Na každém víkendu se probíralo téma, které bylo pro jedince z dětských domovů velmi přínosné a potřebné. Mladí lidé z víkendu odjížděli nadšení, plni dojmů a nových informací.

Po zpětné vazbě od jedinců, kteří absolvovali Kurzy přípravy na život, zaměstnanci a dobrovolníci vědí, že daná témata jsou potřeba neustále opakovat.

Jak je zmíněno výše, na kurzu může být maximálně 14 jedinců. Tento počet se ale velmi často snižuje, jelikož někdo na daný víkend nemůže přijet nebo z určitých důvodů nedokáže pokračovat. Na 14 klientů jsou na víkendovém kurzu přes den 4 zaměstnanci, a to 2 koordinátoři, lektor a dobrovolník. Na noc přichází noční dozor. Já jsem se kurzů zúčastnila jako dobrovolnice.

3.1.3 Program Na vlastních nohou

Tento program je určen pro jedince, kteří se již osamostatnili. Mladí lidé žijí ve své domácnosti a mnohdy si pořídili rodinu. Tito bývalí klienti centra již nemají zájem o trvalou spolupráci, přesto se občas rádi spojí a pochlubí svým životem, nebo si přijdou pro radu. Centrum Don Bosco se tyto klienty snaží podporovat a rozvíjet (Salesiánský klub mládeže, 2018).

Součástí programu Na vlastních nohou (Výroční zpráva 2019, Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco, 2020) je více realizovaných typů setkání, a to:

- Partnerský víkend: jedná se o novinku, kterou centrum vyzkoušelo poprvé v roce 2019. Sešlo se pět partnerských párů a společně si užili víkendový program týkající se posilování partnerských kompetencí.
- Setkání absolventů: probíhá nejčastěji 3x v roce a je určeno pro bývalé klienty centra. Jedinci mohou přijet s vlastní rodinou, kdy společně potkají kamarády a dozví se nové informace. V roce 2019 se setkání absolventů zúčastnilo 29 klientů.
- Ženy pro ženy: toto setkání je realizováno pouze pro ženy. Během víkendu se společně seznámí a s terapeutkami diskutují nad tématy, která jsou určena pro ženskou mysl. Za rok 2019 se programu Ženy pro ženy podrobilo 10 zájemkyň.

3.1.4 Dny pro dětské domovy

Dny pro dětské domovy jsou především uspořádány pro mládež z dětských domovů, výchovných ústavů a jejich vychovatele. Zúčastnit se ho ale může kdokoliv ze široké veřejnosti, kdo má zájem o danou problematiku. Cílem jednodenního programu je získat informace o Centru Don Bosco, poznat prostředí a pracovníky, kteří se snaží mladé lidi připravit na samostatný budoucí život. Součástí programu je host, který se snaží návštěvníky podpořit a motivovat svojí vlastní životní cestou. V roce 2019 se Den pro dětské domovy konal dvakrát, kdy se na nich sešlo 76 jedinců ze 7 zařízení (Výroční zpráva 2019, Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco, 2020).

3.1.5 Zelená linka

Další aktivitou, kterou Centrum Don Bosco provozuje, je podpora na telefonu s názvem Zelená linka. Spojení se využívá zdarma a je určeno pro klienty v případě problémů a krize. Zelená linka je zřízena pouze pro účastníky, kteří jsou součástí programů centra. Telefonní číslo získávají osobně a mohou volat každý den od 8:00 do 21:00, včetně víkendů, svátků a prázdnin (Salesiánský klub mládeže, 2018). V roce 2019 (Výroční zpráva 2019, Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco, 2020) dohromady zaměstnanci zvedli 341 telefonátů na zelenou linku.

3.2 Centrum J. J. Pestalozziho

Jedná se o neziskovou organizaci, která napomáhá v Pardubickém kraji a na Vysočině ohroženým a oslabeným jedincům. Mezi své služby řadí azylový dům, domy na půli cesty, krizová centra a odborné poradenství. V rámci poradenské podpory se také zaměřuje na mladé lidi žijící v dětských domovech. Svým svěřencům nabízí doprovázení, terapie, víkendové a týdenní pobyty či osobní setkání. Cílem programů je, aby jedinci měli základní informace, znali svá práva a povinnosti, naučili se pracovat s nepříjemnými životními situacemi, rozvíjeli se a uměli spolupracovat s ostatními lidmi (Centrum J. J. Pestalozziho, 2021).

Princip Centra J. J. Pestalozziho a jeho zaměření na osoby z ústavních zařízení je hodně podobný Centru Don Bosco. Organizace si vzájemně konkurují, ale jelikož jedinců ze zařízení je mnoho, mají je rozdělené a mohou se více věnovat svým klientům. Mají mezi sebou nepsané pravidlo, že jedinci, kteří navštěvují hlavní programy v Centru J. J. Pestalozziho, nejezdí na primární programy do Centra Don Bosco a opačně. Tento přístup se mi velmi líbí, jelikož se obě centra mohou svým svěřencům věnovat efektivněji.

3.3 Yourchance o.p.s

Yourchance o.p.s je společnost, která vznikla roku 2010. Nyní se zabývá třemi projekty, a to Začni správně, Finanční gramotnost do škol a Podnikavost.cz. Jejím cílem je uplatnit tyto projekty a další činnosti v systému vzdělávání, podpořit vylepšení vstupu jedinců z ústavní a ochranné výchovy do samostatného života, vzdělávat pedagogy, vychovatele a další (Yourchance, 2021).

3.3.1 Začni správně

Projekt Začni správně je stvořen pro jedince, kteří opouštějí dětské domovy nebo pěstounskou péči. Snaží se klientům pomoci se základními podmínkami ke kvalitnímu a svobodnému životu. Napomáhá k samostatnosti pomocí mentoringu, tematických setkání, individuální spolupráce a zdarma nabízí vzdělávací materiály dostupné přes komunikační technologie. Vzdělávací materiály můžeme najít na webových stránkách zacnispravne.cz v sekci vzdělávání, ve které jsou umístěna krátká videa s tématy pro mládež opouštějící DD. Video jsou rozdělena do 4 oblastí, a to práce, bydlení, finance a osobní rozvoj. Dle mého by tato videa byla přínosná i pro ostatní jedince dané věkové kategorie, jelikož v kategorii práce můžeme například najít video s názvem Kde hledat zaměstnání nebo Možnosti přivýdělnku, brigády (Začni správně, 2020).

Projekt začni správně je rozšířen po celé České republice, má navázanou spolupráci s 85 % dětských domovů. S dětmi v projektech primárně pracují koordinátoři z daného kraje. Hlavní systém projektu je rozdělen do 4 kategorií, a to: 1. vzdělání a adaptace, 2. příprava na odchod., 3. stabilizace., 4. integrace. S druhou fází se začíná zhruba půl roku před odchodem jedince ze zařízení, kdy se plánuje bydlení a zaměstnání. Třetí fáze je pro jedince nejnáročnější, jelikož již žije sám a musí se správně uchytit v samostatném životě. V tomto případě je velmi důležitá pomoc a podpora mentora (Štiková, Šenková, Belicová, 2020).

Další důležitou podporou pro jedince z DD může být mentor, který dospívajícímu pomáhá a předává mu důležité rady a informace. Mentoring je zprostředkován přes Začni správně, kdy se hledá vhodný kandidát na spolupráci, aby byl navázán příjemný a kamarádský vztah. Následné setkání, podpora a rozvoj je již na založen na vztahu dvou vybraných, kdy veškeré aktivity probíhají dobrovolně. Součástí mentoringu je aktuálně zhruba 200 mentorů (Štiková, Šenková, Belicová, 2020).

Mezi další aktivity projektu patří Tématická setkání, která se konají jednou měsíčně, kdy se probírá určité téma. Každé léto se realizuje Letní kemp, který je určen pro jedince ve věku okolo 18 let, kteří žijí v DD. Během týdenního pobytu si návštěvníci pomocí her vyzkouší život po opuštění DD. Každoročně se pořádá Ocenění Bílá vrána, díky kterému se společnost snaží ukázat na jedince z dětských domovů a přiblížit veřejnosti skutečnost o mladých lidech opouštějících dveře DD a pěstounské péče. Lidé si často myslí, že jedinci odcházející z dětských domovů nejsou schopni dosáhnout takových výsledků, jako děti vyrůstající v rodinách. Do ocenění Bílé vrány se může přihlásit kdokoli, kdo prošel branami DD a pěstounské péče (Začni správně, 2020).

3.4 Dejme dětem šanci

Dejme dětem šanci je organizace, která napomáhá dospívajícím jedincům před odchodem a při odchodu z dětských domovů. Jejím cílem je pomoci klientům zapojit se do samostatného života. V České republice má organizace navázaný kontakt se 39 dětskými domovy a úzkou spoluprací zhruba s 250 dospívajícími. Dejme dětem šanci není financováno z dotací, ale díky jednotlivým darům od právnických a fyzických osob. Poskytnout jakoukoliv částku může kdokoli. Hlavní podmínkou organizace je, že veškeré příspěvky jsou ze 100 % dány na podporu dětí. Organizace vede mnoho projektů, například: „Podporuj mě...“ aneb adopce „na blízko“; „Najdi si mě...“; „Přál(a) bych si...“; stipendijní program v rámci projektu „Pomoz mi do života...“ a mnohem více. Jednotlivé projekty mají přidělenou koordinátorku a bankovní účet. Všichni jedinci mají svůj osobní variabilní symbol (Dejme dětem šanci, 2011).

3.4.1 „Podporuj mě...“

Základní myšlenkou projektu je pomoci mladým lidem při odchodu z dětského domova. Jedná se o formu podpory, která nabízí hmotný příspěvek na začátku životní cesty. Lidé ze široké veřejnosti mohou každý měsíc poslat minimální částku 200,- Kč na konkrétního jedince, který je součástí smlouvy s Dejme dětem šanci o.p.s. Do projektu jsou přednostně umísťováni jedinci, kteří se s největší pravděpodobností nevrátí do své biologické rodiny. Podporovatel si sám vybírá, jakému dítěti chce pomoci. Jeho identita může být anonymní, v případě vzájemné zvědavosti se mohou úzce spojit. Našetřená částka bude při osamostatnění jedince výraznou materiální podporou (Dejme dětem šanci, 2011).

V roce 2019 bylo celkem 22 jedincům vyplaceno necelých 470 000 Kč. Celková darovaná částka dětem do konce roku 2019 činila přes 4 261 690 Kč (Výroční zpráva Dejme dětem šanci o.p.s za rok 2019, 2020).

3.4.2 „Najdi si mě...“

Jedná se o program, který je velmi podobný mentoringu. Zájemci o tento projekt po splnění podmínek začnou spolupracovat s konkrétním dítětem, se kterým mohou být v kontaktu přes písemné zprávy i osobní setkání. Jedná se například o doprovázení na kroužek či společné posezení v kavárně. V případě vzájemné důvěry si může patron vzít mladého jedince k sobě domů, třeba i na víkend. Tato zkušenost bude pro dítě z DD obohacující, jelikož velmi často nezná pravý svět za zdmi domova. Největší oporou bude patron jedinci při odchodu z DD, protože díky vzájemné spolupráci a důvěře mu bude moct pomoci například s hledáním bydlení, zaměstnání či partnerskými vztahy (Dejme dětem šanci, 2011).

Tato možnost spolupráce je dle mého pro děti z DD velmi přínosná, jelikož poznají život v klasické rodině. Děti z DD často neumí sepisovat dokumenty, komunikovat s úředníky či neznají hodnotu peněz. Právě pobyt v rodině všechna úskalí jedinci přiblíží.

3.5 Nadace Terezy Maxové

Nadace Terezy Maxové vznikla roku 1996, kdy se její autorka ocitla před dveřmi kojeneckého ústavu a rozhodla se pomáhat potřebným. Jejím cílem je pomoci každému, kdo nemůže dospívat v rodině. Veškerá práce nadace je postavena na 3 hlavních bodech, a to na prevenci, podpoře rodičovství a vyrovnání problémů vzniklých ústavní výchovou. Podpora od Nadace Terezy Maxové je převážně finanční, realizována pomocí korporátních fondů. Ohledně vyrovnání problémů vzniklých ústavní výchovou Nadace Terezy Maxové například podpořila projekt Život nanečisto, který byl určen pro jedince se sociálním znevýhodněním a handicapem. Tento projekt připravoval mladé lidi na samostatný život (Nadace Terezy Maxové, 2021).

Za rok 2018 Nadace Terezy Maxové podpořila projekty a jedince v celkové výši 13 149 365 Kč. Nadace např. darovala 40 000 Kč Salesiánskému klubu mládeže, Centrum Don Bosco Pardubice (Nadace Terezy Maxové, 2021).

3.6 Další organizace nabízející podporu jedincům z dětských domovů

Hlavní organizace, které se zabývají podporou jedinců z ústavní výchovy v Královeshradeckém a Pardubickém kraji, jsou zmíněny výše. V České republice však existuje organizací mnohem více, přesto si myslím, že by podpora pro jedince z dětských domovů mohla být ucelenější a propracovanější.

Mezi další organizace působící v Čechách například patří Nadání a dovednosti o.p.s., Letní dům z.ú., Dobré víly dětem, Správný start, nadační fond Srdce na dlani a nadační fond Veroniky Kašákové.

Princip všech organizací a nadací je stejný, a to, aby se mladí dospělí z dětských domovů v samostatném životě uchytili správným směrem, věděli, jak si poradit a na koho se obrátit v případě náročných životních situací.

4 Uvedení do praktické části

4.1 Přehled cílů

Hlavním cílem výzkumu této bakalářské práce je zjistit, jaké možnosti přípravy na samostatný život nabízejí dětské domovy a jakou roli v přípravě jedinců na samostatnost hrají neziskové organizace.

Hlavní výzkumný cíl praktické části bakalářské práce je realizován prostřednictvím jednotlivých dílčích cílů.

- **DC1:** Zjistit, jak dětský domov připravuje dospívající na samostatný budoucí život, jak podporuje bývalé jedince a zda ohledně přípravy a podpory spolupracuje s neziskovými organizacemi.
- **DC2:** Zjistit možnosti podpory od neziskových organizací pro dospívající jedince z dětských domovů a dospělé v již samostatném životě.
- **DC3:** Zjistit, jak jsou mladí dospělí z dětských domovů připraveni na samostatný život.
- **DC4:** Zjistit názory a zkušenosti zúčastněných na poskytované služby od dětských domovů a neziskových organizací.

5 Výzkumné metody

Tato práce se zaměřuje na získávání informací ohledně přípravy jedinců z dětských domovů na samostatný život. Jelikož se při výzkumu pracuje se zaměstnanci dětských domovů, pracovníky neziskových organizací a dětmi z dětských domovů, je využit jak kvalitativní, tak kvantitativní výzkum. Hendl (2016) tento výzkum nazývá jako smíšený.

5.1 Kvalitativní výzkum

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Creswell in Hendl, 2016, str. 46)

Na začátku výzkumu je stanoveno téma a výzkumné otázky, které se mohou během výzkumu upravovat. Díky tomu je kvalitativní výzkum brán jako emergentní. Získávání dat probíhá v terénu a samotná analýza trvá v delším časovém úseku (Hendl, 2016).

5.1.1 Rozhovor

Rozhovor je rozsáhlá výzkumná metoda představující interpersonální kontakt. Za nejvíce využívaný kontakt je brán rozhovor tváří tvář, v dnešní době je ale velmi často nahrazen kontaktem elektronickým. Mnoho autorů ve své tvorbě využívá pojem interview. Můžeme říct, že interview je nadřazené označení, pod které se rozhovor řadí. Interview dovoluje poskytovat fakta, ale i podrobnější informace ohledně postojů dotazovaných (Gavora, 2010).

Při vedení rozhovoru je klíčová připravenost a komunikační dovednost. Na počátku rozhovoru je důležité navázat přátelský vztah, odstranit eventuální zábrany a požádat o povolení se záznamem (Hendl, 2016).

5.1.1.1 Druhy rozhovorů

Gavora (2010) charakterizuje 3 typy rozhovorů, a to nestrukturovaný, polostrukturovaný a narativní. Nestrukturovaný rozhovor má určené pouze téma a cíl rozhovoru. Jednotlivé otázky jsou strukturovány a pokládány podle návaznosti.

Nestrukturované interview je využíváno nejvíce, jeho hlavní zásadou je uvolněné a příjemné prostředí. Polostrukturovaný rozhovor je z většiny připravený, během komunikace se však mohou doplňovat nové otázky. Narativní rozhovor je připodobňován klasickému lidskému projevu. Jedná se o vypravování, kdy výzkumník pouze uvádí směr daného tématu. Samotný rozhovor začíná otázkou, na kterou respondent reaguje zmíněným příběhem. Na začátku každého výzkumu je důležité nastavit tzv. raport, jedná se o uvedení do tématu a připravení příjemné atmosféry.

Švaříček a Šedřová (2014) ve své knize popisují specifitější metody kvalitativního výzkumu, jedná se například o zúčastněného pozorování či získávání videozáznamů. Hendl (2016) zmiňuje fenomenologický a neformální rozhovor či epizodické interview.

5.2 Kvantitativní výzkum

Klíčovým záměrem kvantitativního výzkumu je objasnění určitých fenoménů. Výzkum pracuje s informacemi o množství, rozsahu a míře zkoumaných jevů. Výsledky z dotazovaných metod jsou často číselně a matematicky zpracovány. Zatímco v kvalitativním výzkumu se badatel snaží o co největší spojení a pochopení s respondenty, u výzkumu kvantitativního je zdrženlivý, jelikož nechce daný výzkum ovlivnit. U kvantitativního výzkumu je důležité vybrat si správné respondenty, kteří budou zastupovat vybranou kategorii lidí (Gavora, 2010).

5.2.1 Dotazník

Dotazník je kvantitativní metoda, pomocí které se získávají odpovědi na tázané otázky. Můžeme říct, že se jedná o nejčastěji využívaný výzkum, jelikož po praktické a časové stránce patří mezi nejméně náročné. Je ovšem důležité určit si cíl a dotazník správně sestavit, protože při špatně vytvořeném dotazníku nezíská výzkumník užitečné odpovědi (Gavora, 2010).

V dotazníku můžeme nalézt 2 typy otázek, na které respondent odpovídá. Jedná se o otázky otevřené, při kterým sám formuluje odpověď, a uzavřené, u kterým pouze vybírá (hodnotí, ...) z připravených odpovědí. Výsledky dotazníku jsou vždy platné pouze pro určitou skupinu v daném čase (Chrátka, 2016).

Chrátka (2016) dále zmiňuje, že je důležité jednotlivé otázky v dotazníku sestavit podle věku či vědomostí, aby byl výzkum zřetelný a srozumitelný.

6 Charakteristika výzkumu

Protože byl výzkum realizován s pracovníky dětských domovů, neziskových organizací a jedinci z dětských domovů, byl zvolen výzkum kvalitativní i kvantitativní. Nejprve proběhl výzkum kvalitativní, a to formou polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky dětských domovů. Následně se na základně získaných dat uskutečnily polostrukturované rozhovory se zaměstnanci neziskových organizací. Na závěr byl vzhledem k výsledkům kvalitativního výzkumu realizován výzkum kvantitativní pomocí dotazníkového šetření pro dospívající jedince z dětských domovů.

6.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum jsem zvolila proto, protože jsem chtěla při práci se zaměstnanci z dětských domovů a neziskových organizací dosáhnout podrobných a subjektivních názorů od jednotlivých informantů.

6.1.1 Metoda získání dat

Ve své bakalářské práci jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru z důvodu připraveného schématu a částečně volné přirozené komunikaci. Tento typ rozhovoru byl také zvolen kvůli možnosti doplňujících otázek, které mohou být pro výzkum velmi důležité.

Získávání dat probíhalo na konci ledna a během února 2021, v době, kdy byla Česká republika sevřena nouzovým stavem. Díky této skutečnosti rozhovory probíhaly online přes aplikaci Zoom, nebo pomocí telefonních hovorů. Jelikož pracovníci dětských domovů měli v dané době mnoho práce, častěji byl rozhovor realizován pomocí telefonního hovoru. V případě spojení přes Zoom jsme s informantem měli zapnutou webkameru, díky této možnosti jsem mohla daný rozhovor lépe vyhodnotit, jelikož jsem vnímala neverbální komunikaci. Realizování rozhovorů na dálku hodnotím spíše kladně, protože někteří informanti se dle mého díky větší anonymitě více otevřeli a řekli mi mnoho podrobných informací. Na druhou stranu musím říct, že někteří jedinci měli tendenci rozhovor ukončit co nejdříve, protože spěchali za jinými povinnostmi. Od jedné informanty jsem odpovědi na otázky získala pouze přes email, jelikož nechtěla plánovat schůzku, kterou by následně musela díky jiným povinnostem rušit

6.1.2 Metoda fixace dat

Získaná data byla zachycena pomocí audiozáznamu v telefonu, se kterým informanti souhlasili. Tento typ zachycení dat byl praktický jak pro mě, tak dotazovaného, jelikož mohl plynule hovořit a nečekat na ruční přepis. Cílem rozhovoru bylo navodit atmosféru, která byla pro komunikaci co nejpřirozenější.

6.1.3 Metoda zpracování dat

Švaříček a Šedová (2014) popisují mnoho způsobu zpracování dat kvalitativního výzkumu. Pro získaná data z polostrukturovaných rozhovorů jsem primárně zvolila metodu kódování, komparace a analýzy dat. Metoda kódování proběhla pomocí metody papíru a barevných tužek.

6.2 Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum byl realizován s dětmi z dětských domovů. Cílem výzkumu bylo zjistit informace o dané tématice, a to bez ovlivnění názoru respondentů. Dále byl tento výzkum zvolen pro získání osobních postojů, které byly díky dotazníkovému šetření sebrány anonymně.

6.2.1 Metoda získání dat

Díky situaci ohledně Covid-19 a nouzovým opatřením bylo dotazníkové šetření realizováno online pomocí platformy Survio. Sběr dat proběhl v druhé polovině února a na začátku března 2021. Dotazník byl poslán pracovníkům zařízení, kteří ho poskytli dospívajícím. Následně mi se sběrem dat pomohla koordinátorka Královéhradeckého kraje projektu Začni správně, která dotazník rozeslala přes sociální sítě dospívajícím. Se získáním odpovědí mi také vypomohla kamarádova přítelkyně, která vyrůstala v dětském domově v Královéhradeckém kraji. Odkaz na online dotazník přeposlala svým sourozencům a kamarádům v DD.

6.3 Transformace/operacionalizace otázek

Hlavním cílem výzkumu této bakalářské práce bylo zjistit, jaké možnosti přípravy na samostatný život nabízejí dětské domovy a jakou roli v přípravě jedinců na samostatnost hrají neziskové organizace.

Všechny dílčí výzkumné otázky jsem přetransformovala/operacionalizovala do otázek výzkumných. Otázky jsem pokládala předem vybrané skupině informantů a respondentů. Z výzkumu jsem získala odpovědi na otázky, ze kterých došlo k vyhodnocení dílčích cílů a hlavního výzkumného cíle.

Tabulka 3: Transformace/operacionalizace otázek

Dílčí cíle (DC)	Dílčí výzkumné otázky (DVO)	Výzkumná technika, informant / respondent	Výzkumné otázky (VO)
DC1: Zjistit, jak dětský domov připravuje dospívající na samostatný budoucí život, jak podporuje bývalé jedince a zda ohledně přípravy a podpory spolupracuje s neziskovými organizacemi.	DVO 1: Jak dětské domovy připravují děti na odchod z dětského domova?	Polostrukturovaný rozhovor, pracovníci dětských domovů	VO 1 VO 2 VO 3 VO 5
	DVO 2: Jaká je spolupráce dětských domovů s neziskových organizací ohledně přípravy dospívajících jedinců na samostatný život?		VO 6 VO 7 VO 8
	DVO 3: Jaká je následná péče o jedince, kteří opustili dětský domov?		VO 4 VO 10 VO 11 VO 12

<p>DC2: Zjistit možnosti podpory od neziskových organizací pro dospívající jedince z dětských domovů a dospělé v již samostatném životě.</p>	<p>DVO 4: Jaké služby podpory pro jaké jedince z dětských domovů neziskové organizace poskytují?</p>	<p>Polostrukturovaný rozhovor, pracovníci neziskových organizací</p>	<p>VO 13 VO 14 VO 15 VO 16 VO 20</p>
	<p>DVO 5: V jaké míře je o služby od neziskových organizací zájem?</p>		<p>VO 17 VO 18 VO 19</p>
	<p>DVO 6: V jakém kontaktu jsou neziskové organizace s jedinci, kteří již odešli z dětských domovů?</p>		<p>VO 23 VO 24</p>
<p>DC3: Zjistit, jak jsou mladí dospělí z dětských domovů připraveni na samostatný život.</p>	<p>DVO 7: Jak jsou dospívající připraveni na samostatný život díky dětskému domovu?</p>	<p>Dotazník, dospívající z dětských domovů</p>	<p>VO 28 VO 29 VO 30 VO 31 VO 32</p>
	<p>DVO 8: Do jaké míry jedincům k osamostatnění pomáhají neziskové organizace?</p>		<p>VO 33 VO 34 VO 35 VO 36 VO 37 VO 38 VO 39 VO 40 VO 41</p>

	DVO 9: Jak se mladí dospělí orientují v samostatném životě?		VO 42 VO 43 VO 44 VO 45 VO 46 VO 47 VO 48 VO 49
DC4: Zjistit názory a zkušenosti zúčastněných na poskytované služby od dětských domovů a neziskových organizací.	DVO 10: Jaké názory mají pracovníci dětských domovů, neziskových organizací a mladí dospívající z DD na poskytované služby dětskými domovy a nez. organizacemi?	Dotazník a polostrukturovaný rozhovor, všichni zúčastnění	VO 8 VO 9 VO 21 VO 22 VO 28 VO 29 VO 37 VO 40

6.3.1 Soubor výzkumných otázek

Na základě transformace cílů byly sestaveny dvě struktury rozhovorů, a to pro pracovníky z dětských domovů a pracovníky z neziskových organizací. Obě struktury rozhovorů kvalitativního výzkumu přikládám zde k náhledu.

Druhá část výzkumu byla vytvořena po operacionalizaci. Proběhla dotazníkovým šetřením s dětmi z dětských domovů. Struktura dotazníku s výzkumnými otázkami je díky rozsáhlosti vložena v přílohách (příloha A).

6.3.1.1 Struktura rozhovoru pro pracovníky dětských domovů

VO 1: Jaké služby jako dětský domov poskytujete svým jedincům na samostatný budoucí život?

VO 2: Jakou formou předáváte své programy?

VO3: Je součástí Vašeho dětského domova startovací byt či jiná možnost postupného osamostatnění?

VO4: V kolika letech odchází jedinci z DD nejčastěji?

VO5: Od kolika let poskytujete služby pro Vaše děti?

VO6: Jsou Vaše děti součástí programů od neziskových organizací? O jaké programy se jedná pro dospívající jedince?

VO7: Jak často se dané programy/projekty konají?

VO8: Jak vnímáte spolupráci s organizacemi? Jsou programy pro jedince podle Vás přínosné?

VO9: S jakými znalostmi a zkušenostmi podle Vás odchází děti z DD do samostatného života?

VO10: Jste s dětmi v kontaktu i po jejich odchodu z dětského domova?

VO11: Poskytujete jedincům následnou péči? Jakou formou probíhá následné setkání?

VO12: Máte informace o všech svých jedincích, kteří Vás opustili? Jak se jim daří?

6.3.1.2 Struktura rozhovoru pro pracovníky neziskových organizací

VO 13: Jaké programy nabízíte dětem z dětských domovů?

VO 14: Máte specifické služby zaměřené na jedince opouštějící dětský domov? Jaké to jsou?

VO 15: Od kolika let se jedinci mohou zúčastnit Vašich programů?

VO 16: Provozujete všechny služby koedukovaně, či máte některé programy rozdělené pro chlapce a dívky?

VO 17: Kolik máte cca jedinců v jednotlivých programech?

VO 18: Mají dětské domovy o Vaše programy zájem samy či se jim musíte nabízet?

VO 19: Máte kapacitu poskytovat Vaše služby všem zájemcům, nebo musíte odmítat?

VO 20: V čem vidíte hlavní problémy při přípravě a realizaci Vašich programů?

VO 21: Když se na poskytované služby podíváte zpětně, jak hodnotíte jejich účinnost?

VO 22: Umí jedinci v samostatném životě využít nabyté vědomosti a zkušenosti?

VO 23: Vrací se za Vámi mladí dospělí, kterým jste poskytovali své služby? Jak jste s nimi v kontaktu?

VO 24: Nabízíte těmto bývalým zájemcům další služby?

7 Charakteristika míst realizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo realizováno s pracovníky dětských domovů, neziskových organizací a jedinci z dětských domovů. Nejprve proběhly polostrukturované rozhovory se zaměstnanci dětských domovů. Na základě dat z tohoto výzkumu se uskutečnily pol. rozhovory s pracovníky neziskových organizací. Na závěr s ohledem na výsledky z kvalitativního výzkumu se provedlo dotazníkové šetření s dětmi z dětských domovů.

7.1 Charakteristika dětských domovů

Pro tento výzkum byly osloveny všechny dětské domovy v Pardubickém a Královéhradeckém kraji. Celkem se jednalo o 11 DD. Jelikož doba nouzového stavu přinesla dětským domovům mnoho problémů, výzkumu se zúčastnily pouze určité dětské domovy. Podrobný přehled v tabulce 4.

Tabulka 4: Přehled zúčastněných a nezúčastněných dětských domovů

Zúčastněné dětské domovy	Královéhradecký kraj	DD Nechanice
		DD Broumov
		DD Dolní Lánov
	Pardubický kraj	DD Dolní Čermná
		DD Moravská Třebová
Nezúčastněné dětské domovy	Královéhradecký kraj	DD Vrchlabí
		DD Sedloňov
		DD Potštejn
	Pardubický kraj	DD Holice
		DD Pardubice
		DD Polička

V každém dětském domově jsem rozhovor realizovala s pracovníkem zařízení, jednalo se 2x o ředitele/ředitelku DD, jednu zástupkyni ředitelky a 2x sociální pracovníci. Nepodařilo se mi sehnat rozhovory se zaměstnanci stejné pozice, protože v každém dětském domově s veřejností komunikuje někdo jiný.

Dětský domov a školní jídelna Nechanice stojí ve městě Nechanice, které je vzdálené asi 20 kilometrů od krajského města Hradec Králové. DD je ve městě zřízen

již od 50. let 20 století. Jedinci jsou nyní umístěni do 6 heterogenních skupin, sourozenci a kamarádi jsou většinou ve stejné rodinné skupině. Od roku 2006 v DD pracuje psycholog. (Dětský domov a školní jídelna Nechanice, 2021)

Dětský domov, mateřská škola a školní jídelna Broumov leží zhruba 8 km od hranic s Polskem v broumovském výběžku. Jak již z názvu vyplývá, celá organizace se skládá z DD, MŠ a ŠJ. DD a mateřská škola jsou v oddělených budovách. Z oslovených dětských domovů má DD Broumov největší kapacitu, jedná se o 58 lůžek. Všechna místa jsou obsazena. (Dětský domov, mateřská škola a školní jídelna Broumov, 2021)

Dětský domov Dolní Lánov je součástí Základní školy a Školní jídelny Dolní Lánov. Je vzdálen asi 5 km od Vrchlabí, s Vrchlabím úzce spolupracuje. Aktuální kapacita dětského domova je 32 dětí, přičemž v DD nyní žije 25 dětí. (Dětský domov Dolní Lánov, 2017)

Dětský domov Dolní Čermná vznikl roku 2013 spojením DD Horní Čermná a DD Dolní Čermná. Dětský domov stojí u Ústí nad Orlicí v Pardubickém kraji. Po sloučení zařízení vznikla kapacita pro 54 jedinců, která je z většiny naplněna. (Dětský domov Dolní Čermná, 2021)

Dětský domov Moravská Třebová až na pár let plní svoji činnost již od roku 1926. DD leží na Předměstí v Moravské Třebové a je složen ze 3 jednotek. Jednotka „Samostatné bydlení“ sídlí na náměstí a je od dětského domova oddělena. Tato část je určena pro nejstarší jedince žijící v dětském domově. (Dětský domov Moravská Třebová, 2021)

7.2 Charakteristika neziskových organizací

Druhé části kvalitativního výzkumu se zúčastnili pracovníci neziskových organizací, se kterými spolupracují výše zmíněné dětské domovy. S ohledem na získaná data byly osloveny tyto organizace: Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco Pardubice; Centrum J. J. Pestalozziho Chrudim a projekt Začni správně, přesněji koordinátorka Královéhradeckého kraje. Se všemi třemi neziskovými organizacemi se mi podařilo spojit a realizovat rozhovor.

Jedná se o centra, se kterými dětské domovy v Královéhradeckém a Pardubickém kraji nejvíce spolupracují a zároveň sídlí ve východních Čechách. Jednotlivé neziskové organizace jsou podrobněji popsány v kapitole 3. Neziskové organizace.

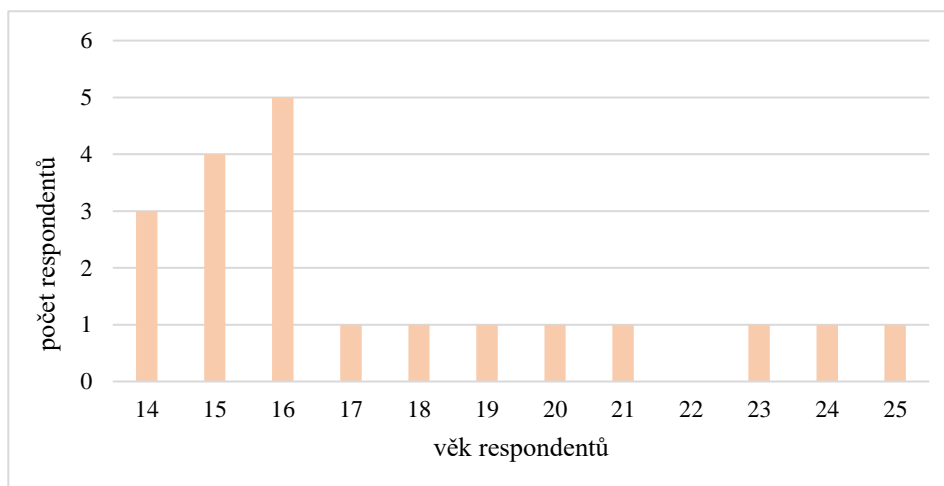

7.3 Charakteristika dospívajících jedinců z dětských domovů

Kvantitativní výzkum byl realizován s dospívajícími jedinci z dětských domovů. Výzkumu se zúčastnily děti starší 14 let, a to anonymně. Na základě dat a vlastní zkušenosti byl stanoven věk výzkumu od 14 let, protože převážná většina neziskových organizací začíná s dětmi spolupracovat od 15 let.

Dotazník byl rozeslán pracovníkům dětských domovů v Pardubickém a Královéhradeckém kraji, přesněji do těchto zařízení: DD Nechanice, DD Vrchlabí, DD Sedloňov, DD Broumov, DD Potštejn, DD Dolní Lánov, DD Dolní Čermná, DD Holice, DD Moravská Třebová, DD Pardubice a DD Polička. Bohužel nevíme, zda zaměstnanci dětských domovů dotazník předali svým dětem, tím pádem musíme počítat s nižší návratností. Se získáním dat mi také pomohla koordinátorka projektu Začni správně a kamarádka z dětského domova.

Dle mých odhadů v 11 zmíněných dětských domovech žije 100 dospívajících ve věkové skupině od 14 let. Celkem jsem získala 20 odpovědí, jedná se tedy zhruba o 20% návratnost. Toto číslo není veliké, ale vzhledem k cílové skupině mladistvých, zatíženosti dětských domovů v době nouzového stavu a získávání odpovědí přes třetí osoby (zaměstnanci DD, koordinátorka Začni správně, kamarádka) je myslím tato návratnost přijatelná. Gavora (2010) zmiňuje výzkum M. Pol a kol. (2004), ve kterém bylo osloveno 500 vedoucích školních zařízení. Celková návratnost tohoto výzkumu čítala 8,8 %, tedy přesně 44 odpovědí. V porovnání s tímto výzkumem je mých 20 % uspokojivých. Z dvaceti respondentů bylo 12 dívek a 8 chlapců. Věk odpovídajících je zobrazen v grafu 1.

Graf 1: Věk respondentů dotazníkového šetření

8 Analýzy výsledků

8.1 Analýza výsledků rozhovorů s pracovníky dětských domovů

Charakteristika dětských domovů

Kvalitativního výzkumu se celkem zúčastnilo 5 z 11 oslovených dětských domovů z Královéhradeckého a Pardubického kraje. Jako dobrou zprávu můžeme brát, že 4 z 5 zmíněných dětských domovů nemají naplněnou kapacitu. Pouze Dětský domov Broumov, který má 58 lůžek, je plně obsazen. Ostatní DD mají 2 až 11 volných míst. Bohužel z dat Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT, 2020) přesto nevyplývá, že by děti v dětských domovech ubývalo.

Jako důvod, proč je stále mnoho dětí umístěno v dětských domovech, můžeme zmínit, že jedinci ze zařízení odcházejí později. Informanti se shodli, že průměrný věk se prodlužuje. „*Ted' se ten průměr trochu zvýšil, máme tam i 3 dvacetileté. Takže kolem těch 19-20.*“ (informant 4) Tato skutečnost mě mile překvapila. Vyplývá z toho, že jedinci vědí o svých právech, povinnostech a jsou ve své situaci zodpovědnější.

Příprava na samostatný život

Ohledně přípravy jedinců na samostatný život, kterou realizují dětské domovy, mi připadlo, že pracovníci v rozhovorech dané téma nechtěli mnoho rozebírat. Jednou bylo zmíněno, že mají plán, součástí něhož je základní škola, která s přípravou jedinců spolupracuje a děti primárně připravuje paní učitelka.

Jako nejčastější bod přípravy byl poznamenán **startovací byt**. „*Máme vytvořen jeden byt pro nejstarší děti, kde mají odlišný režim oproti ostatním rodinným skupinám, v podstatě ty děcka jsou připravovány formou projektu, kdy se s nimi vyjíždí. ... jsou připravovány od finanční až přes pracovní úřad, vyplňování možných papírů, dotazníků, cvičení pohovorů, ...*“ (informant 3). Odpověď informanta 5 se nesla v podobné duchu: „*Dětský domov využívá odloučené pracoviště – byt na náměstí, který slouží pro děti od 15 let jako příprava na samostatný život.*“, z těchto odpovědí můžeme posoudit, že jako hlavní zdroj přípravy jedinců na samostatnost je brán právě startovací byt. Dle mého by ale ucelenější příprava měla započít dříve, například jak zmínil informant 2: „*V podstatě od 7. třídy, kdy se začíná dítě připravovat na výběr budoucího povolání, tak bych řekla, že u nás začne ta příprava na odchod z dětského domova.*“

Po důkladnějším poptání, na co jsou jedinci v DD primárně připravováni, byla nejvíce zdůrazněna **finanční gramotnost**. V jedné odpovědi se také objevila prevence

pro dospívající mládež, a to přesně: „... je to třeba i spolupráce s gynekologem a jeho sestrou, kdy chodí jednou nebo dvakrát do roka dělat jakousi osvětu.“ (informant 2)

Témata k samostatnosti jsou často probírána v rámci běžných denních činností. Program byl inf. 3 popsán takto: „Je to podobné jako v rodině, co vám budu povídat. Hodně jsou samostatní, ale spíše se zaměřují, že si sami zajistí lékaře, když potřebují pomoc, obrátí se za vychovatelem, který jim pomůže a řekne, co má v danou chvíli udělat. Jinak to nic neobvyklého není, no. My se de facto chováme jako rodiče.“

Spolupracující organizace

Jako spolupracující organizace/nadace byla nejčastěji zmíněna **Nadace Terezy Maxové**. Z toho vyplývá, že jedinci a dětské domovy jsou nejvíce podporovány po finanční stránce. Informant 1: „Nadace Terezy Maxové nám pomohla financovat kvalifikační kurz pro jednu slečnu, která si udělala masérský kurz a teda do teďka pracuje v Jánských Lázních.“ Jiný dětský domov zmínil, že pomocí právě této nadace financují byt, ve kterém se jedinci od 15 let připravují na samostatný život. Nadace také realizuje školení a přednášky ohledně finanční gramotnosti, životního stylu či zdravotní péče, která se zaměřuje na dospívající dívky a chlapce v prevenci ochrany početí.

Mezi další nejčastěji zmíněné organizace, které napomáhají jedincům s přípravou na samostatnost, bych zařadila **Centrum Don Bosco Pardubice**, **Centrum J. J. Pestalozziho Chrudim** a **společnost Yourchance**, pod kterou spadá projekt Začni správně. Dva informanti také zmínil OSPOD. „Vlastně spolupracujeme i s OSPODama, tak to spolupracujeme každý den, dá se říci. To řešíme otázky toho konkrétního dítěte, takže s ní se řeší jeho rodina, kam na školu.“ (inf. 1)

Každá organizace má své specifické programy a projekty, ve kterých se věnuje jedincům z dětských domovů. Nejčastěji se jedná o finanční gramotnost, orientování se v oblasti práce a zaměstnání, bydlení či vztazích. Dále je často zmíněn osobní rozvoj, správná komunikace nebo rodičovství a péče o dítě.

Četnost programů

Je důležité zmínit, že v aktuální době nouzového stavu díky COVID-19 jsou téměř všechny programy a hromadné projekty zastaveny. Jsou pouze realizovány individuální aktivity, případně jsou jedinci se sociálními pracovníky v kontaktu přes sociální síť.

Pracovníci z dětských domovů, se kterými jsem dělala rozhovory, se vzájemně na četnosti programů od organizací neshodli. Přestože se zúčastňují stejných programů, každý odpověděl jinak. Přesto ale platí, že programy a návštěva koordinátora Začni správně se zpravidla koná jednou za měsíc. Centrum Don Bosco své Kurzy přípravy na život realizuje 7x ve školním roce, program Doprovázení je velmi individuální. Podpora od Nadace Terezy Maxové závisí na aktuálních potřebách jedinců a dětských domovů.

Vzdělanost jedinců z dětských domovů

Některé organizace a nadace podporují jedince z dětských domovů, kteří ukončí střední školu s maturitou nebo nastoupí na vysokou školu. V jednom DD se to bohužel zatím nikomu nepodařilo, jelikož z jedinců nikdo neodmaturoval. *„Vždycky tady máme, že získají výuční list, no. Měli jsme holčičku na výučním oboru, ale ta vlastně neudělala maturitu a ani se pak nepokusila,“* (informant 1). V nedalekém DD jsou na tom trochu lépe, jedna slečna jim vystudovala Univerzitu obrany v Brně. Většina dospívajících, kteří jdou na střední školy s maturitou, navštěvují školy nedaleko dětského domova. Informant 3 tvrdí, že s maturitou do samostatného života odchází zhruba 50 % jedinců. *„Dříve to bylo, že odcházeli spíše bez vzdělání. Teď máme dva kluky, kteří dokončili vzdělání a ještě pokračují, no je to tak v průměru 50/50.“*

Zde můžeme vidět, že vzdělání mladých dospělých se liší i v rámci jednotlivých dětských domovů. Je ale obecně dáno, že děti z dětských domovů vysokoškolských diplomů příliš nedosahují, získá ho zhruba 1 % jedinců. Všichni většinou studují na učilišti, jelikož jim chybí motivace (Šimánek, 2017).

Odchod jedinců z dětských domovů

Se vzdělaností jedinců z dětských domovů úzce souvisí odchod mládeže ze zařízení. Pokud jedinci podají Smlouvu o prodloužení pobytu v zařízení a studují, mohou v zařízení zůstat až do 26 let. (Zákon č. 109/2002 Sb.)

Na otázku, v kolika letech jedinci nejčastěji odcházejí, mi informant 1 odpověděl: *„Nejčastěji odcházejí poté 18, se dá říci. Ti, kteří mají ústavní výchovu do 18 let, tak velká část odchází, když jim bouchne 18. Pak jsou tady ti, kteří řeknou, že stojí za to se doučit a zůstávají tu. Stejně jako se vzdělaností mladých dospělých je i odchod jedinců v každém domově odlišný. Inf. 5: „No, momentálně máme i dvacetileté. Teď se ten průměr trochu zvýšil, máme tam i 3 dvacetileté. Takže kolem těch 19-20.“*

Stejný názor, že se průměr zvýšil má i informant 2, který řekl, že průměrný odchod je ve 22 letech.

Každý jedinec má jiné priority a jinak nastavené hodnoty. Jak pověděl informant 5, odchod dítěte a jeho věk je velmi individuální.

Startovací byty

3 z 5 zmíněných dětských domovů mají jako součást dětského domova startovací byt, který jedince více připravuje na osamostatnění. Nadpoloviční většina z těchto bytů je v rámci zařízení a jeden nejmenovaný DD má svůj byt asi kilometr od hlavní budovy.

Dětský domov, který jako jediný z dotazovaných nemá v rámci svého zařízení žádný startovací byt, umožňuje jedincům na středních školách žít s partnerem v samostatném privátu. Mladí dospělí tak bydlí spolu a do dětského domova jezdí zhruba na 2 víkendy v měsíci. Inf. 2: *„Dítě jakoby žije samostatný život, ale s naším zázemím.“* Jiný dětský domov využívá podpory blízkého města. Město má své byty, ve kterých ubytovává znevýhodněné jedince z okolí. Když mladí dospělí žijí v těchto prostorách, mají přidělenou sociální pracovníci, která jim napomáhá s hledáním práce, komunikací na úřadech, ...

Jak je již zmíněno v části Příprava na samostatný život, většina dětských domovů má v rámci startovacího bytu větší a ucelenější přípravu na samostatný život. *„Mladí dospělí, kteří využili v předchozích letech samostatné bydlení, našli uplatnění na trhu práce, bydlení a zakládají rodiny. Start do nového života je pro ně velkou neznámou, nemají to lehký, ale díky samostatnému bydlení je pro ně tento nový začátek o něco lehčí, jednodušší.“* (informant 5)

Připravenost na samostatný život

Hlavní otázkou této tematiky je, jak jsou mladí dospělí po odchodu z dětského domova připraveni na samostatnost a jak jsou schopni získané vědomosti a dovednosti následně využít.

Pouze jeden z dotazovaných odpověděl, že jedinci jsou připraveni dostatečně. Na otázku, z kolika % umí tyto znalosti využít, jsem se dozvěděla, že z 95 %.

Ostatní informanti již nebyli tolik pozitivní, ale myslím si, že jejich odpovědi byly pravdivější. *„Já vám řeknu, že ty děti mají všechno, co mají umět. Jednání na úřadech práce, jak se chovat po finanční stránce, všechno mají naučené, ale ta skutečnost je pak*

jiná,“ (inf. 1). Ve stejném duchu se nesly i ostatní odpovědi. „No, se znalostma odcházejí s dostatečnými, ale neumí je moc využít ve svém životě,“ (informant 4).

Na otázku, kolik jedinců se správně uchytí v samostatném životě, mi bylo informantem 4 odpovězeno: *„To je strašně malé procento, nedokážu říct. Ale myslím si, že tak ... 30 % se ujme v běžném životě bez nějakého problému.“ „To je strašně těžký, ta otázka. My jsme rádi za každé dítě, které prostě vidíme, že zvládá bydlení a chodí do práce. Což tady máme za poslední dobu odezvy třeba od 5 dětí,“ (informant 1). U těchto výpovědí vidíme, že situace je pro dospělé z dětských domovů velmi náročná a často kritická. Málokdo se v samostatném životě uchytí, jedinci mají mnohdy problémy a dostávají se do slabších vrstev společnosti. „Každé takové dítě, které to zvládne, je pro nás veliký úspěch. Nedokážu říct, kolik to je, ale převažuje, že se vrací do původní rodiny, a to je špatný. To určitě převažuje,“ (inf. 5).*

Dospělí po odchodu z dětského domova

Všechny dětské domovy jsou v kontaktu s jedinci, kteří je opustili a mají o společný zájem. Pouze jeden dětský domov vede postpenitenciární péči, kdy mapuje jedince po dobu 5 let a zjišťuje, jak se dospělým jedincům daří.

Dětský domov má právo poskytovat jedincům následnou podporu v náročných životních situacích, veškerá spolupráce však probíhá individuálně ve volném čase. (Štiková, Šenková, Belicová, 2020) Na otázku, zda jsou pracovníci s dětmi v kontaktu i po odchodu jedinců, odpovídali: *„Jen v osobním, v profesním nemohu pomoci, ...“ (informant 4) či „Všem děckám, když odcházejí říkáme, že se na nás mohou kdykoliv obrátit, s čímkoliv rádi pomůžeme, ... pak sem jezděj až moc na můj vkus, jo, takže jim to nemůžeme mít za zlé, protože když nemají rodinu, tak v podstatě ten děcák berou jako svoji rodinu,“ řekl informant 3.*

Zde můžeme vidět, že o kontakt s dětským domovem je zájem, což naznačují i ostatní výpovědi informantů. *„Ty děti se nám v 50-70 % do dětského domova vrací v průběhu třeba dalších 10 let, 5 let, jo. S partnerem, dítětem, jsou s vychovateli přes sociální síť v kontaktu. Jezdí například před Vánoci, tak toto je poměrně ve velké míře. ... za těch posledních 7 let jezdí většina. Nebo z 10 odcházejících 8 jezdí,“ (informant 2).*

Zhruba stejně odpověděl jiný dotazovaný, který to pouze vyřkl z negativní stránky, kdy zmínil, že o 20 % jedincích nemají žádné informace. *„To se pak ty děti jako ztratí, ani třeba naše děti nevědí. Chvilí jsou na sociálních sítích v kontaktu, ale pak zmizí. Co jsme měli, že třeba pak skončí někde v kriminále, tak to musím zatukat, není tak četný.*

Za posledních 15 let to byli 3 jedinci.“ Zde ale vyplývá otázka, o kolika jedincích dětské domovy vědí a jak jsou na tom osoby, které se dle slov informanta „ztratily ve světě“.

8.2 Analýza výsledků rozhovorů s pracovníky neziskových organizací

Programy od neziskových organizací

Všechny tři dotazované organizace podporují jedince z dětských domovů, dětských domovů se školou či výchovných ústavů. Svým klientům nabízí vždy více programů.

Doprovázení je jedna z hlavní aktivit Centra Don Bosco, Centrum J. J. Pestalozziho doprovázení nabízí také. Princip obou organizací je stejný, Centrum Don Bosco má ale tuto aktivitu jako sociální službu, kdy má jedinec vypracován individuální plán, podle kterého se s doprovázejícím řídí po určitou dobu. Centrum J. J. Pestalozziho doprovázení nabízí komukoliv, kdo potřebuje pomoc v určitou chvíli, jedná se tedy o krátkodobou výpomoc. *„My Doprovázení bereme, když nás dítě vyžádá na případovou konferenci nebo by nás chtělo u výslechu na policii nebo v takových to situacích.*“ Sociální pracovnice Centra Don Bosco popisuje doprovázení takto: *„V rámci té služby pomáháme s různými věcmi, které zrovna potřebují. To hlavní poselství je překlenout dobu, kdy odcházejí z tý ústavní péče nebo pěstounské péče, kdy vlastně končí i různý doprovodný organizace a už nemají podporu zařízení nebo pěstounů, tak jim pomoci překlenout náročný období, které zahrnuje hledání práce, učení se hospodařit s financema, hledání bydlení, orientace ve smlouvách a tak podobně.*“ Projekt Začni správně realizuje **Mentoring**. Jedná se o podobný program jako Doprovázení, ale vše probíhá neplacenou spoluprací klienta s mentorem ze široké veřejnosti, který mu byl vybrán. Mentor tak pomáhá dospívajícímu jedinci s problémy klasického života a provází ho dospíváním. V Královéhradeckém kraji jsou nyní 2 dvojice, v jiných krajích je ale Mentoring rozšířen více. Dále Začni správně realizuje **Individuální podporu**. Jedná se o výpomoc jedinci v době odchodu ze zařízení. Koordinátor je s mladým dospělým v osobním kontaktu nebo přes sociální sítě a napomáhá mu s řešením situací. Individuální konzultace nabízí i Centrum J. J. Pestalozziho.

Dalším důležitým programem jsou **Víkendové sociálně terapeutické a nácvikové činnosti** Centra J. J. Pestalozziho. Centrum Don Bosco má podobnou aktivitu nazvanou Kurzy přípravy na život. Jedná se o víkendové akce, na kterých jsou

probírána témata, která jsou pro odcházející jedince z ústavní nebo pěstounské péče velmi důležitá. Jedná se například o komunikaci s lidmi, hospodaření s financemi, osobní rozvoj, vztahy, partnerství, závislosti a mnohem více. CDB kurzy realizuje 7x za školní rok, Centrum J. J. Pestalozziho jednou za měsíc. Na stejný princip má projekt Začni správně **Tematická setkání**. Pouhý rozdíl oproti výše zmíněným je v časové relaci, a to že setkání probíhají jednou měsíčně zhruba na 4 hodiny. Jednodenní akce také pořádá chrudimské Centrum, na kterých se probírá předem připravené téma.

Projektem Začni správně je jednou za rok organizován **letní tábor**, který je určen pro spolupracující jedince z jiných programů. Letního pobytu se účastní zhruba 20 mladých dospělých a učí se praktické dovednosti do života. *„Hledají si tam bydlení, zúčastní se pohovoru nanečisto, zkoušejí vyplňovat smlouvy a tak.“* Dále jsou pro neaktivnější jedince možné podnikatelské kempy, kde se učí realizovat vlastní projekt.

Mezi další programy, které organizace nabízí, spadají například **Terapie**. Skupinové terapie jsou pomocí terapeutů uskutečňovány v Centru J. J. Pestalozziho. Centrum dále provádí **Semináře a vzdělávací aktivity**. *„Ty jsou úplně pro ty nejstarší a už je to více zaměřeno prakticky, je to zhuštěné. Není to jako ta skupina, kde si povídáme, ale je to zhuštěné, že si povídáme o bydlení, druhy bydlení, píšeme odpovědi na inzeráty, životopisy a takovéto praktické věci.“* CDB realizuje program **Na vlastních nohou**, aktivity z tohoto programu jsou určeny pro jedince, kteří již opustili zařízení nebo pěstounskou péči.

Projekt Začni správně nabízí **finanční podporu**. *„Dostávají různé prostředky na kauci, první – druhý nájem, svářečské kurzy, ty jsou asi nejčastější. Dále to mohu být jiné kurzy, autoškola a vždycky se objeví nějaký jednorázový náklad. Člověk ale musí být spolehlivý.“*

Účastníci programů

Organizace se shodly, že veškeré služby jsou nabízeny chlapcům i dívkám dohromady. Pouze sociální pracovnice Centra Don Bosco zmínila, že součástí programu Na vlastních mohou mají program Ženy pro ženy. Toto odpoledne strávené v dámském uskupení je samozřejmě učeno pouze ženám.

Ohledně věku se pouze Centrum J. J. Pestalozziho věnuje i mladším jedincům na prvním stupni základní školy. Ostatní organizace nabízejí své služby od 14 nebo 15 let. Maximální věk, ve kterém organizace mohou nabídnou své služby, je 26 let.

Výjimkou je CDB, které své služby, právě díky aktivitám pro již samostatné jedince, poskytuje až do 35 let.

Od všech jsem se ale dozvěděla, že pokud jsou jedinci starší a přesto potřebují pomoc, nikdo je neodmítne. Pouze musejí počkat, až budou mít pracovníci čas. „... *pokud se ozve někdo po třicítce, který byl v projektu, dařilo se mu a má problém, tak ho samozřejmě nesmíme brát na prvním místě, protože máme nějakou práci, ale pokud si pracovník čas najde, určitě ho neodmítneme,*“ (inf. 6).

Zájem o služby a kapacita programů

Ohledně zájmu ze strany dětských domovů mi resp. 8 odpověděl: „*Je to domov od domova, ale převážně teďka zájem mají.*“ Ve stejném stylu se nesly i ostatní odpovědi. „*Určitě se musíme nabídnou, ze začátku. To je ten první krok. S tím, že pak velká většina má zájem o další spolupráci,*“ (informant 6)

Co se týká kapacity, jsem velmi ráda, že jsem se od všech dozvěděla, že ve svých programech mají volná místa. Toto je velmi důležitý bod, protože jakmile se chce dospívající vzdělávat a připravovat na budoucí samostatnost, možnost zde ve východních Čechách má. V tomto ohledu tedy můžeme říct, že není svazován systémem a pokud má zájem s někým spolupracovat, je mu to umožněno.

Problémy při realizaci programů

Jako hlavní problémy při realizaci programů byly nejčastěji zmíněny finance. „... *jsme neziskovka a peníze na ty programy se shánějí různě. S tím, že třeba ty víkendové pobyty hradíme vyloženě z projektů, další aktivity, na ty nám na část přispívají kraj, pokud to jsou krajské děti. Ale je to různě kombinované, takže po finanční stránce asi jo,*“ řekl inf. 8. Organizaci se dokonce stalo, že v minulosti musela víkendové akce omezit, neboť neměla dostatek financí na jejich realizaci.

U Centra Don Bosco vidím problém u Kurzů přípravy na život. Tento jediný program si zájemci platí sami, což může být pro mladé lidi z dětských domovů velická nevýhoda. Domnívám se, že akci většinou platí zařízení, ne vždy tomu ale tak musí být. Sociální pracovnice Centra zmínila, že při realizaci zmíněných kurzů je časově náročná příprava.

„... *ne vždy ta motivace vychází přímo od mlad'ochů. Vlastně zařízení, vychovatelé vytipují ty mlad'ochy ke spolupráci a oni o to pak nemají takový zájem,*“ řekl informant 7. V tomto vidím největší problém, jelikož ne všichni jsou motivováni, nepřemýšlí

nad budoucím životem a nemají snahu získávat informace již v době pobytu v zařízení. Jedinci pak na programy jezdí, ale jsou často nepříjemní a znuzení.

Účinnost poskytovaných služeb

Všichni informanti se shodli, že jejich kurzy mají pozitivní vliv na jedince z dětských domovů. Největší efektivitu však vidí u mladých dospělých, kteří se již chystají na osamostatnění nebo kteří žijí svým vlastním životem. Dospívající, kterým je například 15 let, nemají takovou motivaci zabývat se věcmi, které přijdou v průběhu dalších let. „... oni to nejvíce zužitkují a zúročí v tu chvíli, kdy odcházejí ze zařízení. ... oni k nám jezdí od těch 14. To podle mě v této době ještě vůbec nemyslí na ten odchod, takže jim může něco uvíznout v hlavě a potom to využijí v budoucnu, ale nejaktuálnější je to pro ně v ten moment, kdy odcházejí z toho zařízení,“ (inf. 7).

Vícekrát také bylo zmíněno, že jedinci, kteří jsou součástí programu od organizace, jsou na tom v budoucnu lépe než dospívající z dětských domovů, kteří se žádné aktivity od neziskových organizací neúčastní. Inf. 8: „... klienti, kteří prošli našima službama, jsou trošku úspěšnější často v samostatném životě. Anebo jsou naučení, že když něco potřebují, tak si aktivně vyhledat nějakou pomoc, podporu. To ty děcka, které našim programem neprocházejí, jsou o trošku chudší, jo.“

Služby pro bývalé klienty

Jak je již zmíněno výše, v případě potřeby a obrácení se bývalého klienta na organizaci s problémem v samostatném životě se neziskové organizace snaží pomoci v co největší možné míře. „... jsou na nás vázaný, takže jsme ani neodmítli, když to bylo po cílovce. Takže se ozývají jen tak nebo když potřebují nějakou další podporu nebo informaci. A to jim buď pomůžeme my, nebo je nakontaktujeme na služby, které jsou potřeba, například bezplatný právník, OSPOD, kurátor a tak.“ (informant 8)

Centrum Don Bosco nabízí služby i pro jedince, kteří již žijí samostatný život. Jedná se například o program Ženy pro ženy nebo Absolventi.

8.3 Analýza dotazníkového šetření pro dospívající z dětských domovů

Charakteristika respondentů

Limitem tohoto výzkumu je velikost základního souboru respondentů, jelikož je vztažen na konkrétní skupinu mladých lidí v Pardubickém a Královéhradeckém kraji. Jak podrobně zmiňuji v podkapitole Charakteristika dospívajících jedinců z dětských domovů, předpokládám, že jsem získala 20 % návratnost. Toto číslo není velké, ale vzhledem k cílové skupině, náročné pandemické situaci a získávání odpovědí přes třetí osoby se domnívám, že se jedná o dostačující množství.

Celkem jsem získala 20 odpovědí, 12 od dívek a 8 od chlapců. Nejvíce dotazovaným je nyní 16 let. Šesti respondentům je aktuálně více jak 18 let, v dětském domově mají tedy prodlouženo smlouvu a studují.

Pocit připravenosti na samostatný život

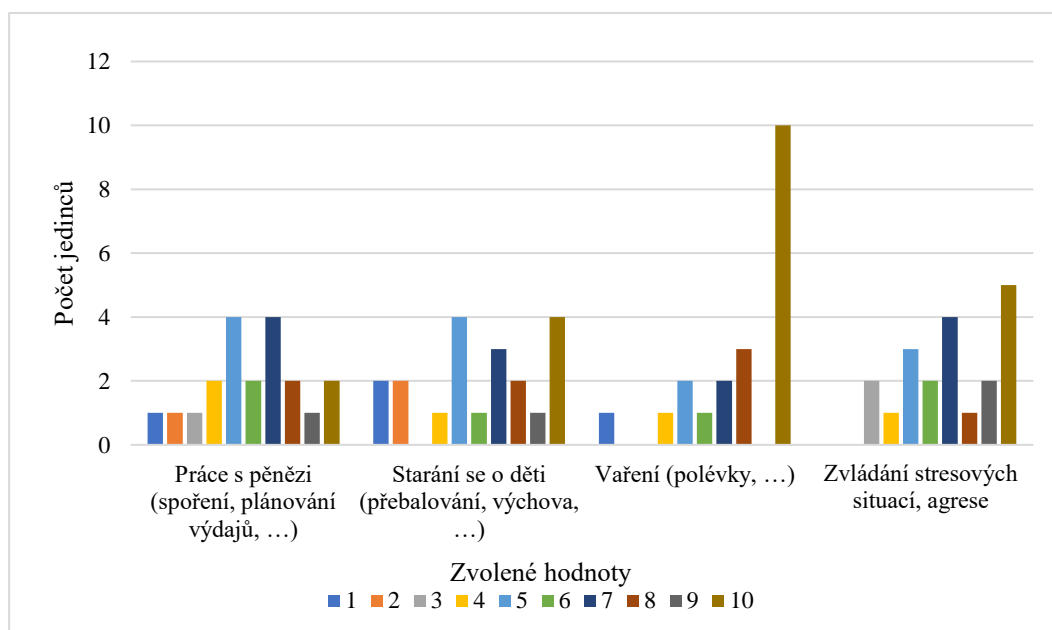
Na otázku, zda se mladí dospívající cítí na odchod z dětského domov připraveni, měli na výběr od 1 do 10 (1 nejméně, 10 nejvíce). Nejčastěji, a to z 35 %, byla zvolena hodnota 5. Zde tedy můžeme říct, že nejvíce dospívajících se cítí přichystáno půl na půl. Kromě dvou jedinců ostatní zvolili 6 a více. To můžeme brát jako dobrou zprávu, protože se dospívající na odchod do samostatného života cítí více připraveni než nepřipraveni. Co se týká dvou jedinců, kteří zvolili menší než 5, zaměřila bych se na chlapce, který vybral variantu 2. Mladému muži je již 21 let a v dětském domově je 18 let. Zde je důležité se zamyslet, proč zvolil takto nízkou hodnotu a zda je jeho odpověď ovlivněna životní situací, jelikož si téměř nepamatuje život za zdmi zařízení a neví, jak funguje klasická rodina.

Příprava na samostatnost v dětském domově

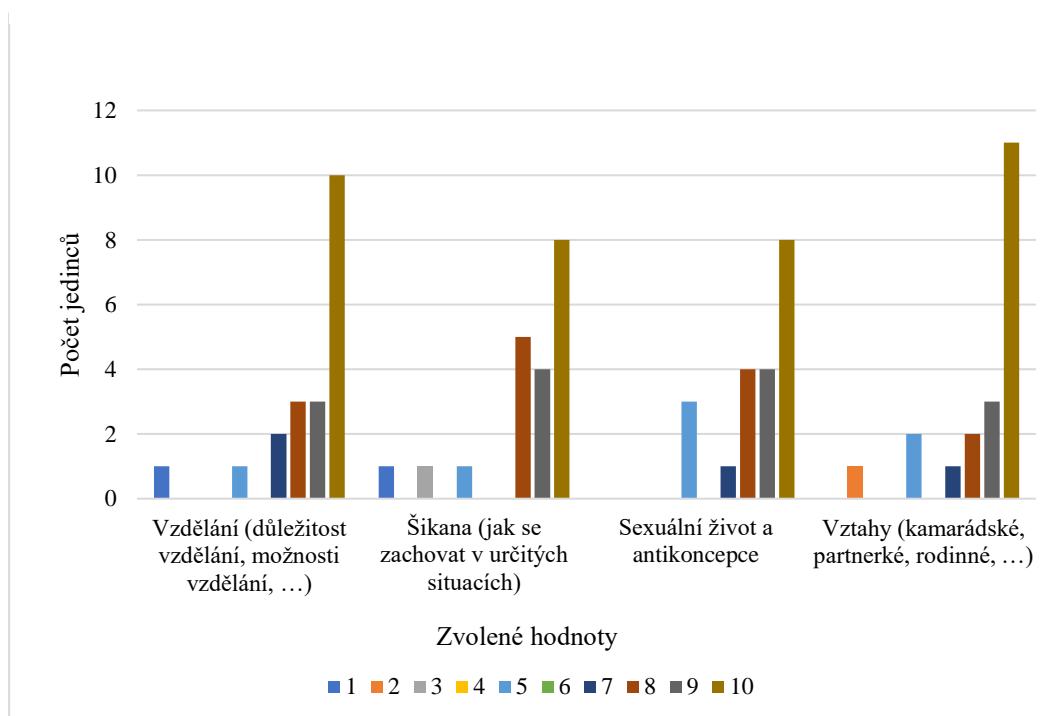
Ohledně přípravy dospívajících na samostatný život odpovídající zvolili, že je DD v průměru připravují z 83 %. Jedinci měli možnost na škále 1 až 10 vybrat, jak hodně je dětský domov připravuje (1 nejméně, 10 nejvíce). 50 % respondentů vybralo nejvyšší možnou hodnotu, tedy 10.

Stejnou škálu od 1 do 10 respondenti volili i u konkrétních věcí, na které je v dětském domově připravují. U grafu č. 2 můžeme vidět, že v kategorii Práce s penězi (spoření, plánování výdajů, ...) každý jedinec zvolil jinou možnost. Jedinci se tedy napříč dětskými domovy neshodli, dokonce mají rozdílné názory i ve stejném zařízení.

Z toho vyplývá, že pro každého je práce s penězi velmi individuální. Naproti tomu u kategorie Vaření (polévky, ...) 50 % respondentů vybralo nejvyšší možnost, a to 10. Zároveň 14letý chlapec vybral variantu 1. U třetího grafu si můžeme všimnout, že možnost 10, tedy nejvyšší možná zvolená hodnota, je znázorněna nejčastěji. Přesto vždy někdo vybral hodnoty 5 a nižší. Můžeme říct, že každý má vnímání podpory od dětského domova nastaveno jinak.

Graf 2: Příprava na samostatnost v dětském domově (1)

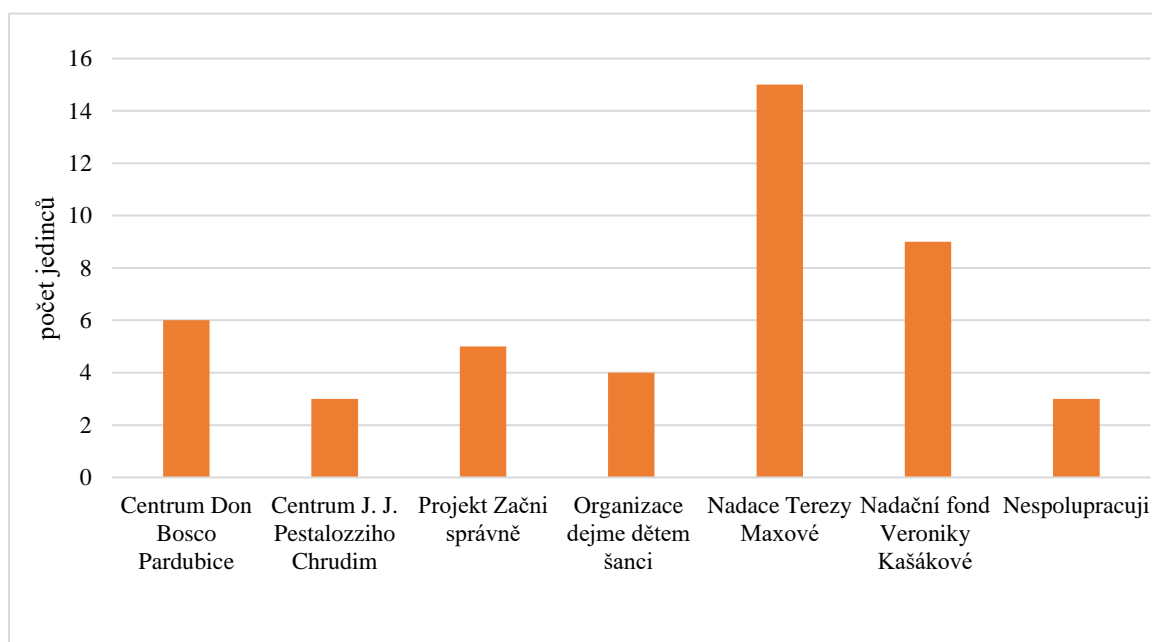

Graf 3: Příprava na samostatnost v dětském domově (2)

Spolupráce dospívajících s neziskovými organizacemi

Z dotazníku vyšlo, že jedinci znají a mají přehled o neziskových organizacích/nadacích, které pomáhají dětem z DD s přípravou na samostatný život. 19 respondentů vyplnilo, že zná Nadaci Terezy Maxové a 60 % Centrum Don Bosco Pardubice.

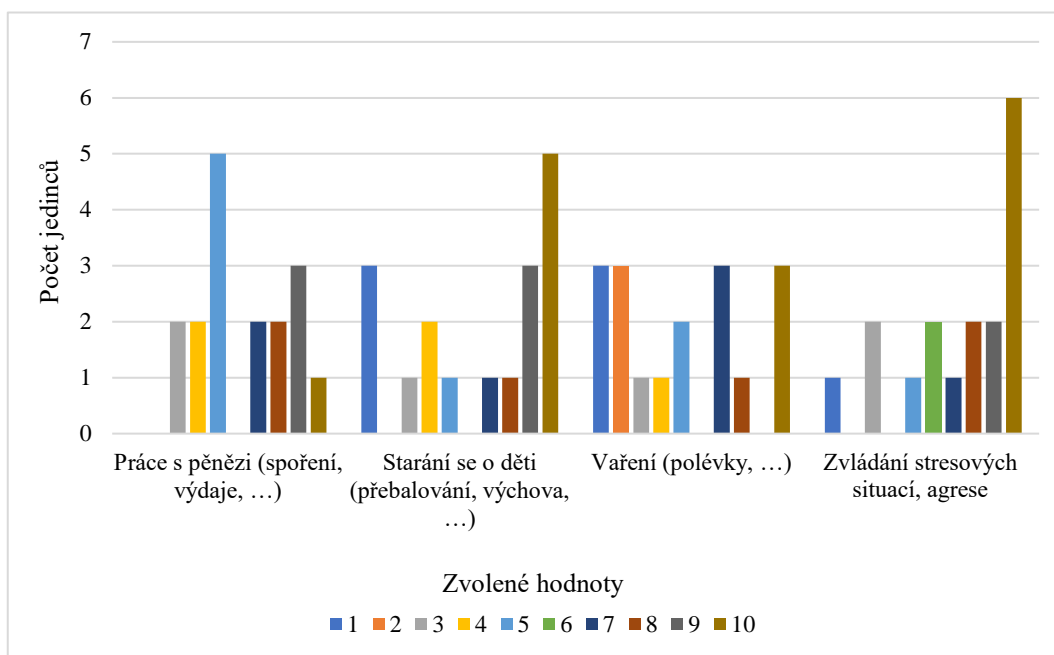
Z grafu 4 můžeme zjistit, kolik jedinců spolupracuje s určitými organizacemi/nadacemi. Celkem 15 dotazovaných uvedlo, že má navázanou spolupráci s Nadací Terezy Maxové. Druhá nejčastější odpověď byla Nadační fond Veroniky Kašákové. V případě nadací se ale zpravidla jedná o finanční podporu. Na otázku, s čím jim nadace finančně pomohly, respondenti vyplnili: pobyt u moře, vánoční dárky či zaplacení autoškoly. Jako nejvíce spolupracující organizace bylo zmíněno Centrum Don Bosco Pardubice. 3 jedinci uvedli, že s nikým nespolupracují (nespolupracovali).

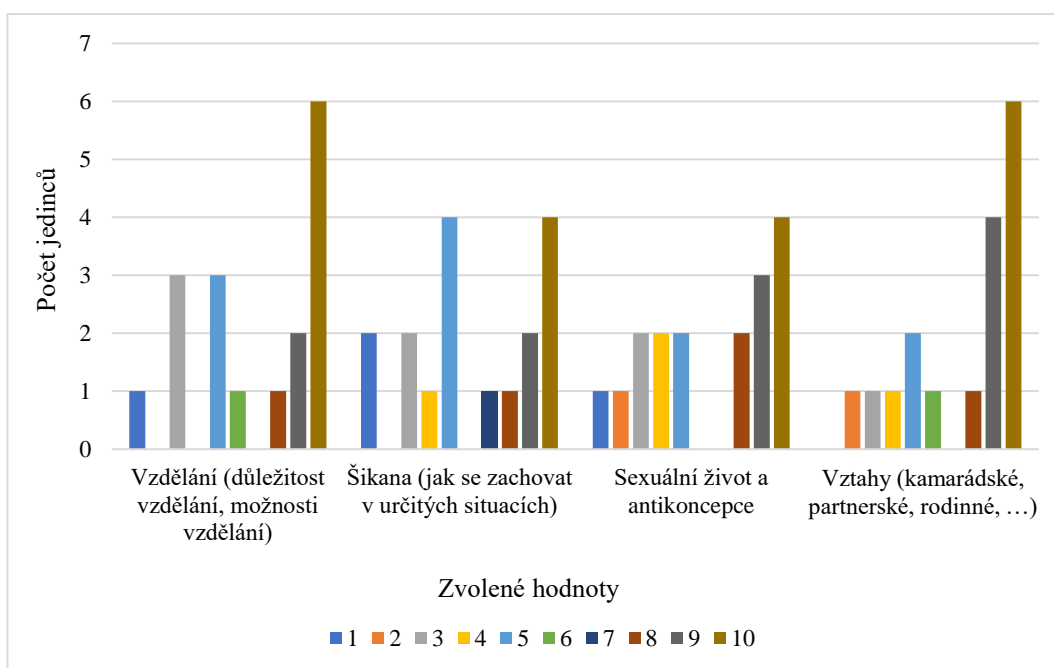
Graf 4: Spolupráce dospívajících s neziskovými organizacemi

Podpora pro dospívající jedince z DD od neziskových organizací

Graf 5 a 6 nám říká, jak hodně neziskové organizace v rámci svých programů zmiňují daná témata. Můžeme si všimnout, že mezi nejčastěji konané náměty od neziskových organizací dotazování považují činnosti zaměřené na vzdělání, dále partnerské, kamarádské a rodinné vztahy či zvládání stresových situací a agrese. Jako nejméně prováděnou aktivitu z výsledků hodnotím vaření.

Graf 5: Podpora pro dospívající jedince z DD od neziskových organizací (1)

Graf 6: Podpora pro dospívající jedince z DD od neziskových organizací (2)

Na otázku, jak dospívající programy od neziskových organizací baví, vyšla průměrná odpověď 62 %. Přírnost hodnotí ze 71 %. A co přesně jedince baví a nebaví? Jsou rádi, že se setkají s novými lidmi, aktivity probírají formou hry, získají praktické zkušenosti, rady do života a že si povídají o budoucnosti. Jako negativní jiní respondenti zmínili plnění úkolů, nudu, probírání témat, které již znají či povídání si o rodině a budoucnosti. Zde se dostáváme do situace, kdy někomu jsou aktivity příjemné a jinému stejný program nevyhovuje.

Znalosti běžných činností

Součástí dotazníkového šetření byly otázky zjišťující přehled o cenách základních potravin. Zde musíme přihlížet na fakt, že jedinci se při vyplňování mohli podívat na internet nebo se zeptat vychovatelů. Cena litru mléka se v odpovědích pohybovala od 9 do 30 Kč. Cena chleba v rozmezí 20 až 50 Kč. Vícekrát bylo zmíněno, že záleží na kvalitě a značce, zde si můžeme všimnout, že jedinci nad cenami přemýšlí a mají přehled. Jednou bylo zmíněno neví.

Ohledně otázky na ztrátu občanského průkaz všichni zpravidla odpověděli, že ztrátu nahlásí na policii. Zde je důležité podotknout, že pokud není průkaz odcizen, hlásí se tak na obecní úřad. Myslím si ale, že případné nahlášení na policii není na škodu.

75 % respondentů odpovědělo, že si samo dokáže najít práci. Domnívám se, že následná realita bude jiná a se zaměstnáním jedincům pomůžou dětské domovy či neziskové organizace.

Na úplný závěr jsem v dotazníku zjišťovala, jestli se dospívající těší na odchod z dětského domova do samostatného života. Většina respondentů odpověděla, že ano. Kdo se těší, zpravidla zmínil rodinu, přátele a volnost. Ostatní z DD nechtějí odejít, protože se bojí, mají strach o své zázemí a vědí, že se o ně nikdo nebude starat.

9 Vyhodnocení dílčích cílů

Hlavním cílem výzkumu mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké možnosti přípravy na samostatný život nabízejí dětské domovy a jakou roli v přípravě jedinců z DD na samostatnost hrají neziskové organizace. Před vyhodnocením hlavního cíle jsem nejprve posoudila jednotlivé dílčí cíle.

DC1: Zjistit, jak dětský domov připravuje dospívající na samostatný budoucí život, jak podporuje bývalé jedince a zda ohledně přípravy a podpory spolupracuje s neziskovými organizacemi.

Jako přípravu na samostatnost zaměstnanci z dětských domovů nejčastěji zvolili startovací byt. Každý dětský domov má však startovací byt pojat jinak. Někde jsou dospívající v samostatném bytě naprosto odděleni od vychovatelů, starají se o sebe sami, vaří si a individuálně hospodaří. Jinde mají pouze svoji jednotku a jídlo mají zajištěno s ostatními dětmi v dětském domově.

Příprava na samostatný život je nejčastěji realizována během každodenních činností. Jak zmiňuje Štiková, Šenková a Belicová (2020), mělo by se primárně zaměřovat na zvládání náročnějších situací, vytvoření kladného pracovního vztahu, schopnost sebeovládání a sebehodnocení či pozitivní motivování ke studiu. Z odpovědí od informantů jsem se dozvěděla, že jedinci jsou nejčastěji vzděláváni ohledně finanční gramotnosti, avšak zmínku o správném sebehodnocení a sebeovládání jsem neslyšela ani jednou.

Po odchodu dítěte z dětského domova nemá zařízení povinnost se o jedince starat a podporovat ho (Křístek, 2017). Informanti se však hromadně shodli, že s většinou bývalých klientů jsou ve spojení, a to nejčastěji přes sociální sítě. Jak popisuje informant 1: „... někdo má zájem, někdo ne. V těch pozitivních případech jsme i rádi, že se nám ozývají a jezdí.“ Všichni dotazovaní jsou rádi, když o svých bývalých jedincích mají přehled.

4 z 5 informantů mi pověděli, že spolupracují s neziskovými organizacemi. Nejčastěji se jedná o Nadaci Terezy Maxové, která dospívající podporuje finančně. Mezi organizace, které jedince podporují a připravují na samostatnost, bylo nejčastěji zmíněno Centrum Don Bosco Pardubice a Centrum J. J. Pestalozziho Chrudim. Mezi jejich nejnavštěvovanější programy patří Doprovázení a tématické kurzy.

DC2: Zjistit možnosti podpory od neziskových organizací pro dospívající jedince z dětských domovů a dospělé v již samostatném životě.

Všechny dotazované organizace nabízí více jak 4 programy pro děti z dětských domovů. Dle mého mezi nejefektivnější program můžeme zařadit Doprovázení. Doprovázení napomáhá mladým dospělým vyřešit problémy života, jedná se například o výběr povolání, zaměstnání, hledání bydlení či řešení dluhů. Doprovázející je s klientem v náročných životních chvílích v kontaktu a napomáhá mu situaci zvládnout fyzicky i psychicky. U tohoto programu je důležité, aby pracovník zařízení neřešil za dospívajícího jeho překážky, ale pouze ho nabádal správným směrem.

Mezi další programy, které neziskové organizace nabízí dětem z dětských domovů, patří víkendové kurzy, terapie, letní tábor či semináře a vzdělávací aktivity. Od neziskových organizací může být dospívajícím také nabídnut finanční dar. Tuto možnost nabízí projekt Začni správně či nadace zaměřené na podporu pro děti z ústavní výchovy. V případě peněžní podpory je důležité, aby jedinec s organizací spolupracoval a neměl žádné výchovné problémy. Peněžní příspěvek je nejčastěji poskytován na autoškolu, vzdělávací kurzy či kauci. Neziskové organizace také v případě potřeby poskytují podporu bývalým klientům, kteří již žijí v samostatném životě.

Celkově je o programy od neziskových organizací zájem, jedinci se na ně rádi vrací. Kolik vědomostí si však mladí dospělí z programu odnáší a na kolik procent je umí využít v samostatnosti, se informanti neshodli. Obecně ale platí, že čím je jedinec starší, tím více má o programy zájem a cítí tlak potřeby získávat informace o nezávislém životě.

DC3: Zjistit, jak jsou mladí dospělí z dětských domovů připraveni na samostatný život.

Z výzkumu vyplynulo, že se dospívající cítí na odchod do samostatného života průměrně připraveni ze 64 %. Ohledně přípravy uvedli, že je v dětském domově realizována z 83 %. Z jednotlivých kategorií se nejvíce chystají na samostatné uklízení, vaření a správnou komunikaci s lidmi. Jako nejméně praktikované činnosti v dětském domově zvolili starání se o děti, práci s penězi (spoření, plánování výdajů, ...) a učení se zvládání náročnějších situací (agrese, řešení problémů, ...).

Z 20 respondentů 17 spolupracuje s neziskovou organizací, která mu napomáhá s přípravou do samostatného života. V programech od neziskových organizací se nejčastěji zabývají tématem vztahy (kamarádké, partnerské, rodinné) či informovaností o sexuálním životě a antikoncepci.

Z výzkumu tedy vychází, že se jedinci v dětských domovech a neziskových organizacích připravují hodně, ale ne dostatečně, jelikož 4 z 20 odpověděli, že nikdy nevařili brambory a 3 nikdy nevytírali podlahu. Dle mého je při přípravě důležité zaměřit se na praktické věci, jako je ovládání pračky či chystání pokrmů. Ještě podstatnější pro děti z dětských domovů však shledávám činnosti, které se při běžných denních aktivitách tolik nekonají. Jedná se o rozvíjení finanční gramotnosti, podporu zvládnání stresových situací, ...

DC4: Zjistit názory a zkušenosti zúčastněných na poskytované služby od dětských domovů a neziskových organizací.

Zaměstnanci dětských domovů a neziskových organizací se shodli, že problematika odchodu mladých dospělých z dětských domovů je velmi individuální u každého jedince. Pracovníci DD uvedli, že přestože se snaží děti vychovávat a vzdělávat do samostatného života, následně se u velkého procenta jedinců setkávají s problémy. „... *myslím si, že tak 30 % se ujme v běžném životě bez nějakého většího problému.*“ (informant 4)

Zatímco zaměstnanci z DD hodnotili odchod mladých dospělých často jako problémový, pracovníci neziskových organizací uvedli, že jakmile děti navštěvují jejich programy, jsou do samostatného života více připraveni. S tímto názorem z vlastní zkušenosti souhlasím, jelikož mladí při programech získávají více vědomostí a dovedností.

Děti z dětských domovů však situaci zhodnotily jinak. Uvedly, že je dětské domovy připravují z 83 % a neziskové organizace ze 71 %. Zde je ale důležité si uvědomit, že v dětském domově jsou téměř dennodenně, zatímco na programu od neziskové organizace na pár hodin týdně. V dětském domově je tedy prostoru pro vzdělávání mnohem více.

Hlavní cíl

Hlavním cílem výzkumu mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké možnosti přípravy na samostatný život nabízejí dětské domovy a jakou roli v přípravě jedinců z DD na samostatnost hrají neziskové organizace.

Z analýzy dat vyplynulo, že dětské domovy své jedince nejvíce připravují v průběhu denních činností. Jedná se například o vaření či uklízení. Ostatní informace děti většinou získávají postupně, a to odposlechem či vlastním nabýváním zkušeností. Například finanční gramotnost je v některých dětských domovech probírána v rámci rodinné skupiny, jinde děti samy hospodaří se svým kapesným, a tím dle zaměstnanců získávají přehled o hodnotě měny či spoření. Bohužel s touto taktikou nesouhlasím a myslím si, že jedinci mají následně v samostatném životě ohledně financí veliké problémy.

Příprava na samostatnost je v dětských domovech tedy velmi individuální. Někde jsou probírána veškerá témata, děti si zkouší praktické věci a samy si zařizují osobní záležitosti, čímž se učí samostatnosti. Jinde dělají pouze povinnosti každodenního života. Dle mého hrají v této problematice velikou roli kompetence a snaživost vychovatele, jeho nastavení a tendence předat jedinci co nejvíce vědomostí a zkušeností.

Nejčastěji v rozhovorech s pracovníky dětských domovů jako příprava na samostatnost byly zmíněny neziskové organizace. Zde se tedy dozvídáme, že dětské domovy s neziskovými organizacemi spolupracují a mají o programy organizací zájem. Děti se tak dostávají do jiného prostředí, poznávají nové lidi, kamarády, a hlavně získávají informace do samostatného života. Neziskové organizace jsou tedy pro děti z dětských domovů velmi přínosné.

10 Diskuze

Bakalářská práce pojednává o odchodu mladých lidí z dětských domovů a jejich připravenosti do samostatného života. Výzkum byl vztažen na Královéhradecký a Pardubický kraj, výsledky jsou tedy primárně platné pro území východních Čech.

Štiková, Šenková, Belicová (2020) popisují, že zařízení děti vychovávají a vzdělávají v rámci plánů výchovně vzdělávacích činností. Tyto plány byly v realizovaných rozhovorech zmíněny pouze jednou, je ale důležité podotknout, že přesná otázka na vnitřní dokumenty nezazněla. Z výzkumu vyplynulo, že pracovníci dětských domovů se snaží jedince do samostatného života připravovat dle svých možností. Některé DD se zabývají základními činnostmi z klasického dne, ostatní se podrobně zaobírají aktivitami, které jedinci z dětského domova neznají a do budoucího života potřebují. Můžeme tedy říct, že podpora v dětských domovech není na stejné úrovni a mladí lidé tak napříč zařízeními odchází do samostatného života připraveni jinak.

Jako nejčastější téma, které zaměstnanci z dětských domovů předávají svým dětem, byla zmíněna finanční gramotnost. Jedinci z DD však v dotazníkovém šetření uvedli, že je v dětském domově na práci s penězi připravují z 59 %. V rozhovorech bylo zároveň velmi často zmíněno, že přestože dospívající v dětských domovech získají mnoho zkušeností, v následném životě je neumí využít a dopouští se trestných činů. Jako nejčastější zdroj problémů, ze kterého pramení další nesnáze, byla zmíněna právě neschopnost hospodařit s financemi. Tento fakt potvrdil i mladý dospělý, který vyrůstal v dětském domově a nyní již žije samostatně. Na otázku, v jaké oblasti života (bydlení, práce, peníze, ...) se nejhůře zorientoval, odpověděl: „*Nejtěžší jsou peníze. Ty mizí hodně rychle. Když přišla výplata, byl jsem ji schopen za den utratit,*“ (Dalibor in Křivánková, Fajfrová, Majvaldová, 2019, str. 77).

Zaměstnanci z dětských domovů vědí, že se někteří jedinci v samostatném životě dopouští trestné činnosti, avšak ne v takovém množství, jako uvádí výzkum z roku 2007 (Gjurovičová in Běhouňková, 2012), který ukázal, že 56 % jedinců ze zařízení spáchalo trestný čin. Tázání v polostrukturovaných rozhovorech v průměru uvedli, že 70 % jedinců se v samostatném životě neuchytí správným směrem, avšak trestnou činnost spáchá jedinců mnohem méně.

Neziskové organizace a jejich realizované programy byly vyhodnoceny velmi přínosně. Z výzkumu vyšlo, že nemají takový vliv na mládež okolo 15 let, ale více podporují jedince, kteří již odcházejí do samostatného života. Mladým dospělým

pomáhají kromě základních informací o samostatnosti s hledáním bydlení, řešením prvních výdajů či podporou v nesnázích. Starší jedinci již přemýšlí nad budoucností a vědí, že v následném nezávislém bydlení nebudou mít takovou podporu, a proto neziskové organizace navštěvují raději. Celkově děti z dětských domovů zvolily, že je neziskové organizace připravují méně než dětské domovy. K těmto výsledkům však musíme přisoudit skutečnost, že neziskové organizace nejsou s mladými každý den, nemají tedy takové časové možnosti jako dětské domovy. Ohledně finanční gramotnosti děti uvedly, že je v neziskových organizacích připravují lépe než v dětských domovech.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že dětské domovy chystají jedince na samostatnost z 83 %, avšak na odchod se mládež cítí připravena ze 64 %. Na výzkum (Nadace Terezy Maxové, 2018), který proběhl v České republice r. 2018 celkem 46 % respondentů odpovědělo, že je DD/PP nepřipravil na samostatný život. To jsou dle mého v porovnání s mým výzkumem reálná data, jelikož pokud jsou jedinci stále v zařízení, myslí si, že život za zdmi zvládnou lépe. Pro přesné porovnání by bylo potřeba se stejnými mladými lidmi realizovat výzkum po odchodu ze zařízení.

Z celkové analýzy dat můžeme zhodnotit, že doba odchodu z dětských domovů je pro mladé dospělé velmi náročná. Proto je důležité se touto tematikou více zabývat, jedince lépe připravit a při odchodu podpořit.

11 Závěr

Hlavním cílem výzkumu mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké možnosti přípravy na samostatný život nabízejí dětské domovy a jakou roli v přípravě jedinců z DD na samostatnost hrají neziskové organizace.

Z analýzy dat vyplynulo, že dětské domovy se své jedince snaží vzdělávat v co největší míře, avšak podpora napříč jednotlivými dětskými domovy není shodná. Některá zařízení své jedince připravují v rámci denních aktivit, jiná připravují programy, které je více seznámí se specifitějšími činnostmi, například informovanosti o finanční gramotnosti. Podpora od neziskových organizací byla vždy hodnocena kladně, jelikož jedinci získají nové informace do samostatného života. Důležitá myšlenka, která z výzkumu vyplynula, ukazuje, že neziskové organizace a jejich programy ve stylu doprovázení, mentoringu, víkendových setkání jsou přínosnější pro jedince, kteří ze zařízení budou odcházet v brzké době. Jejich motivace získávat nové informace je mnohem vyšší než u jedinců mladších. Těmto mladým dospělým také nez. organizace pomáhají v době, kdy již žijí sami a potřebují podporu, která jim z dětských domovů nemusí být nabídnuta.

Bakalářská práce mi potvrdila skutečnost, že čas odchodu z dětských domovů je pro všechny velmi náročný. Převážná většina mladých z DD odchází hned po 18. narozeninách a těší se na samostatnost, následně se však dostává do problémů, jelikož zpravidla nemá vystudovanou školu, správně nastavené hodnoty a priority. V době, kdy jedinec odejde z DD, zařízení již nemá povinnost se o něho starat a pomoci mu v tíživých životních situacích. V tuto dobu veškerou podporu přebírají neziskové organizace.

Téma a zpracování bakalářské práce mi otevřelo další možnosti, jak a jakým směrem by se dalo na tuto problematiku navázat. Jedná se například o podrobnější zjištění informací, zda jsou vychovatelé dětských domovů ochotni pomoci jednotlivcům v již samostatném životě a jak následná nezištná podpora probíhá. Ještě důležitějším však shledávám téma, jak bývalí jedinci z dětských domovů, kteří žijí v samostatném životě, hodnotí výchovu a vzdělání v dětském domově a podporu při odchodu. Dále zda se zúčastnili programů od neziskových organizací a jak posuzují jimi realizované programy a výpomoc při a po odchodu z dětských domovů.

Přínos práce lze shledat ve zjištěné důležitosti neziskových organizací a jejich programech pro děti z dětských domovů. V této chvíli je dle mého podstatné

zvýšit povědomí veřejnosti, že děti z dětských domovů můžeme podporovat v rámci peněžního příspěvku. Ještě důležitější je ale upozornit, že jsou v České republice možnosti, jak jedincům pomoci osobním kontaktem, například mentoringem. Také je potřeba zdůraznit, že podpora jedinců z dětských domovů v rámci finanční gramotnosti není dostatečná. Sami dotazovaní uvedli finanční gramotnost jako velmi málo probíranou oblast v rámci vzdělávání v DD, zatímco zaměstnanci tento okruh zmínili jako nejčastější. Zde je podstatné, aby si vychovatelé v dětském domově uvědomili, zda své jedince vzdělávají dostatečně a jestli si mladí dospělí se získanými informacemi umí poradit. Vědí děti z dětského domova, co je to inkaso a jak se platí účty?

Jsem velmi ráda, že jsem měla možnost se touto problematikou zabývat v bakalářské práci a využít tak znalosti, které jsem získala jako dobrovolnice v neziskové organizaci Centrum Don Bosco. Nyní bych chtěla šířit osvětu pomoci dětem z DD.

Seznam grafů

Graf 1: Věk respondentů dotazníkového šetření.....	49
Graf 2: Příprava na samostatnost v dětském domově (1)	60
Graf 3: Příprava na samostatnost v dětském domově (2)	60
Graf 4: Spolupráce dospívajících s neziskovými organizacemi	61
Graf 5: Podpora pro dospívající jedince z DD od neziskových organizací (1)	62
Graf 6: Podpora pro dospívající jedince z DD od neziskových organizací (2)	62

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet jedinců ve výchovných zařízeních ve šk. r. 2015/16-2019/20.....	17
Tabulka 2: Počet jedinců odešlých z DD v jednotlivých letech	26
Tabulka 3: Transformace/operacionalizace otázek.....	43
Tabulka 4: Přehled zúčastněných a nezúčastněných dětských domovů	47

Seznam literatury

1. BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-87652-87-9.
2. BENDOVIÁ, Petra, ed. *Základy speciální pedagogiky nejen pro speciální pedagogy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-422-9.
3. Centrum J. J. Pestalozziho. *Centrum J. J. Pestalozziho* [online]. Chrudim. 2021. [cit. 2021-03-23] Dostupné z: <https://pestalozzi.cz/>
4. Dejme dětem šanci o.p.s., *dejme dětem šanci o.p.s.* [online]. Praha, Copyright © 2011 [cit.2021-11-25]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/>
5. Dětský domov a školní jídelna Nechanice, Hrádecká 267, 503 15, *Dětský domov a školní jídelna Nechanice* [online]. Nechanice. 2021. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://detskydomov-skolnijidelna-nechanice.wbs.cz/>
6. Dětský domov Dolní Čermná. Úvodní strana, *Dětský domov Dolní Čermná* [online]. Dolní Čermná. 2021. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.ddcermna.cz/>
7. Dětský domov Dolní Lánov. *Dětský domov Dolní Lánov* [online]. Dolní Lánov. 2011-2017. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.ddlanov.cz/>
8. Dětský domov Moravská Třebová. *Dětský domov Moravská Třebová* [online]. Copyright © 2021 [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <http://www.ddmtrebova.cz/>

9. Dětský domov, mateřská škola a školní jídelna Broumov. *Dětský domov, mateřská škola a školní jídelna, Broumov, třída Masarykova 246* [online]. Broumov. Copyright © 2021 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.ddbroumov.cz/>
10. DUNOVSKÝ, Jiří. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
11. ERAZÍMOVÁ, Lucie, KITZBERGEROVÁ, Michaela, ed. *"Z ústavu do života": (podpora rozvoje sociálních a komunikačních dovedností dětí)*. Praha: Člověk v tísní - společnost při ČT, 2005. ISBN 80-903510-4-2.
12. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
13. HALÍŘOVÁ, Martina, SYCHROVÁ, Adriana, ed. *Ústavní péče v resocializačním kontextu*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014. ISBN 978-80-7395-756-8.
14. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
15. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
16. JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-534-9.
17. KŘÍSTEK, Adam. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-821-6.

18. KŘIVÁNKOVÁ, Gabriela, Jana FAJFROVÁ a Renata MAJVALDOVÁ. *Hejno bílých vran, aneb, Začni správně*. [Praha]: Yourchance, 2019. ISBN 978-80-906954-5-0.
19. MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262.0090-1.
20. MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vydání. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
21. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s.; 22 cm. ISBN 978-80-7367-368-0.
22. MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-76-1.
23. MŠMT, *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v České republice v roce 2011* [online] Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. [cit. 2020-11-17]. ISBN 978-80-87601-14-3. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyrocnizpravy-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavani-v-ceske-1>
24. MŠMT, *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2019* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 2020 [cit. 2020-11-17]. ISSN 978-80-87601-45-7. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyrocnizpravy-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavani-v-ceske-1>
25. Nadace Terezy Maxové. Nadace Terezy Maxové [online]. Praha. Copyright *Nadace Terezy Maxové dětem*. 2021. [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/>

26. Nadace Terezy Maxové. Zaměstnávání mladých lidí z dětských domovů a pěstounské péče, závěrečná zpráva z kvantitativního výzkumu. *Nadace Terezy Maxové dětem* [online]. Praha. 2018. [cit. 2020-11-27]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/files/kestazeni/vyzkum-zamestnavani-mladych.pdf>
27. *Náhradní výchova dětí - možnosti a meze: kolokvium I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008. ISBN 978-80-87146-05-7.
28. NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8.
29. PULGRETOVÁ, Tereza. Ústavní péče v ČR. *Mylaw* [online]. 2019, 30. května 2019 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://mylaw.cz/clanek/ustavni-pece-v-cr-700>
30. ŘEZNÍČEK, Tomáš. Co ovlivňuje úspěšnost dětí po odchodu z dětského domova. *Učitelské noviny* [online]. 2008, č.6 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=874>
31. Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco. [online]. Pardubice: Copyright © 2011-2018 [cit. 2020-11-15]. Dostupné z: <http://dozivota.cz/programy>
32. ŠIMÁNEK, Vít. Děti z domovů se musí o vzdělání prát, mnoho z nich nedokončí ani učiliště. *Česká televize*. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. 2017 Copyright © [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2141787-deti-z-domovu-se-musi-o-vzdelani-prat-mnoho-z-nich-nedokonci-ani-uciliste>
33. ŠTIKOVÁ, Gabriela, ŠENKOVÁ, Dominika a Marcela BELICOVÁ. *Fenomén dítěte v systému aneb teorie a praxe náhradní rodinné péče*. Yourchance o.p.s., 2020. ISBN 978-80-906954-6-7.

34. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
35. VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.
36. VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-071-9.
37. *Vyhláška č. 438/2006 Sb., vyhláška, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 2021-1-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-438#p2-6>
38. Výroční zpráva 2019, Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco. Pardubice, 2020
39. Výroční zpráva Dejme dětem šanci o.p.s za rok 2019, [online]. *Dejme dětem šanci o.p.s.*, Praha. 2020 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: https://www.dejmedetemsanci.cz/files/qTpNY5OspIGtbs6u1cBEegbBH5kdag5a3Fsi_rAqEA3w.file
40. *Yourchance, obecně prospěšná společnost* [online] Praha. 2021. [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.yourchance.cz/>
41. *Začni správně: projekt začni správně* [online]. Praha. 2020 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <http://www.zacnispravne.cz/>
42. *Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2020 [cit. 2020-12-11]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

Seznam příloh

- Příloha A: Struktura dotazníkového šetření
- Příloha B: Fotografie z Kurzů přípravy na život Centra Don Bosco
- Příloha C: Přepis rozhovoru s pracovnící DD (informant 2)
- Příloha D: Přepis rozhovoru s pracovnící DD (informant 4)
- Příloha E: Přepis rozhovoru s pracovnící neziskové organizace (informant 7)

Příloha A: Struktura dotazníkového šetření

VO 25: Pohlaví

- Dívka
- Chlapec

VO 26: Kolik je ti let?

VO 27: Jak dlouho jsi v dětském domově?

VO 28: Cítíš se připravený/á na odchod z dětského domova?

(Čím více dáš hvězdiček, tím více se cítíš připraven)

VO 29: Jak hodně tě v dětském domově připravují na samostatný život?

(Čím více dáš hvězdiček, tím více tě připravují)

VO 30: Do jaké míry jsi z dětského domova do samostatného života připraven/a na tyto aktivity? (Čím vyšší počet dáš, tím více jsi připraven/a)

- Práce s penězi (spoření, plánování výdajů, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Vyplňování formulářů 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Starání se o zvířata 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Starání se o děti (přebalování, výchova, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Uklízení (vytírání, praní, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Vaření (polévky, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Komunikace s lidmi (požádání o pomoc, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Chování se k ostatním (jak s lidmi vycházet, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Zvládání náročnějších situací (řešení problémů, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Zvládání stresových situací, agrese 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

VO 31: Jak hodně v dětském domově řešíte tato témata?

(Čím vyšší počet dáš, tím více se daným tématem zabýváte)

- Vzdělání (důležitost vzdělání, možnosti vzdělání, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Šikana (jak se zachovat v určitých situacích) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Osamostatnění a následné bydlení 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Zaměstnání, brigády 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Sexuální život a antikoncepce 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Vztahy (kamarádké/partnerské/rodinné...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

VO 32: Víš o dalších aktivitách/věcech, které se v dětském domově učíte a které ti pomohou do samostatného života? O co přesně se jedná?

VO 33: Slyšela jsi o těchto organizacích/nadacích? Pokud ano, zaškrtni je.

- Centrum Don Bosco Pardubice

- Projekt Začni správně od společnosti Yourchance

- Nadace Terezy Maxové

- Centrum J. J. Pestalozziho Chrudim

VO 34: Zúčastnila jsi se někdy projektu/programu od těchto organizací? Pokud ano, vyber, se kterými neziskovými organizacemi jsi spolupracoval/a (spolupracuješ)

- Centrum Don Bosco Pardubice
- Centrum J. J. Pestalozziho Chrudim
- Společnost Yourchance
- Projekt Začni správně
- Organizace Dejme dětem šanci
- Organizace Nadání a dovednosti
- Nadace Terezy Maxové
- Nadační fond Veroniky Kašákové
- Jiná: ...
- Nespolupracoval/a (nespolupracuji) s žádnou neziskovou organizací – pokračuj otázkou č. 17.

VO 35: Jak hodně se v rámci programu/projektu od neziskových organizací

připravujete na tyto činnosti. (Čím vyšší počet dáš, tím více se těmito tématy zabýváte)

- Práce s penězi (spoření, plánování výdajů, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Vyplňování formulářů 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Starání se o zvířata 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Starání se o děti (přebalování, výchova, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Uklízení (vytírání, praní, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Vaření (polévky, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Komunikace s lidmi (požádání o pomoc, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Chování se k ostatním (jak s lidmi vycházet, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Zvládání náročnějších situací (řešení problémů, ...) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
- Zvládání stresových situací, agrese 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

VO 36: Jak hodně se v rámci programu/projektu od neziskových organizací řeší

tato témata? (Čím vyšší počet dáš, tím více se témata řeší)

- Vzdělání (důležitost vzdělání, možnosti vzdělání, ...) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10
- Šikana (jak se zachovat v určitých situacích) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10
- Osamostatnění a následné bydlení 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10
- Zaměstnání, brigády 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10
- Sexuální život a antikoncepce 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10
- Vztahy (kamarádké/partnerské/rodinné) 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10

VO 37: Jak tě programy a projekty od organizací baví? (Čím více dáš hvězdiček, tím více tě programy baví)

VO 38: Co přesně tě na programech od organizací baví?

VO 39: Co přesně tě na programech od organizací nebaví?

VO 40: Jak hodně jsou pro tebe dané programy přínosné?

(Čím více dáš hvězdiček, tím více tě programy baví)

VO 41: Pomáhá (pomohla) ti některá nezisková organizace nebo nadace finančně?

Zaplatila ti například studium, autoškolu nebo něco jiného? Pokud ano, v čem přesně ti pomáhá (pomohla)?

VO 42: Když ztratíš občanku, jak se zachováš?

VO 43: Myslíš, že si sám dokážeš najít práci?

- Ano
- Ne

VO 44: Umíš uvařit brambory?

- Ano
- Ne

VO 45: Umíš vyprat prádlo?

- Ano
- Ne

VO 46: Vytíral/a jsi někdy podlahu?

- Ano
- Ne

VO 47: Kolik korun stojí litr mléka?

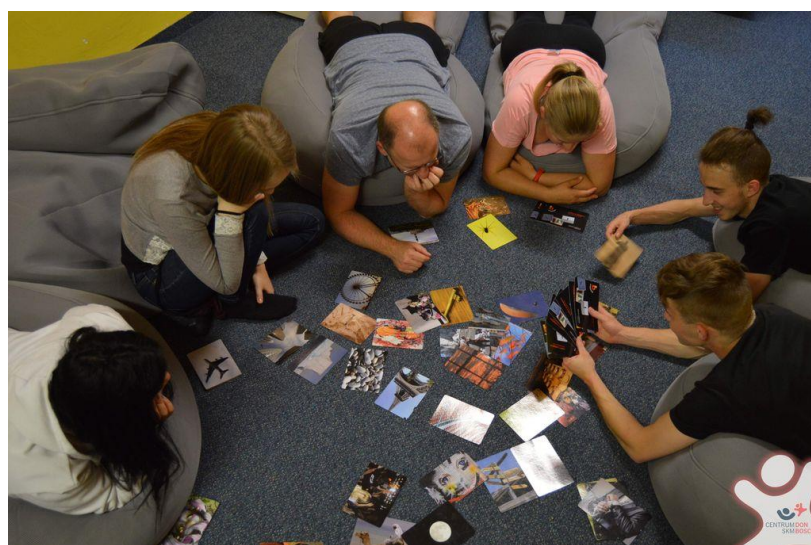
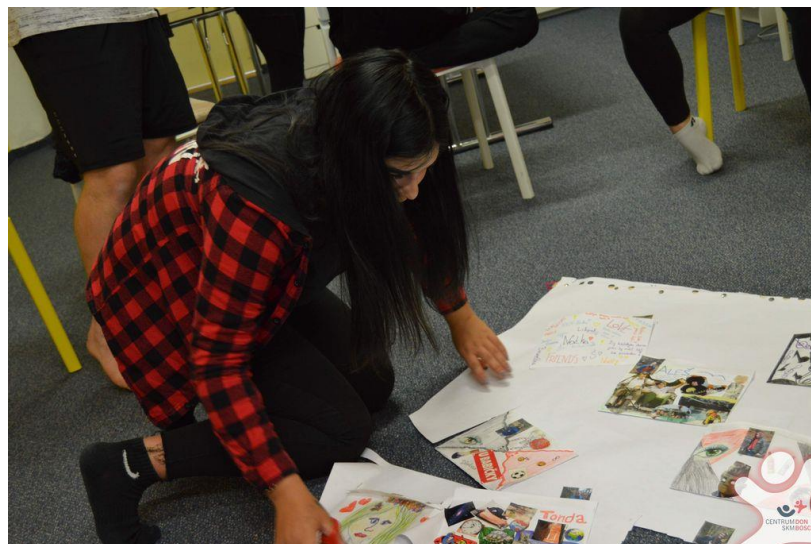
VO 48: Kolik korun stojí chleba?

VO 49: Těšíš se, až odejdeš z dětského domova? Proč se těšíš nebo netěšíš?

Příloha B: Fotografie z Kurzů přípravy na život Centra Don Bosco

Zdroj fotografií: Salesiánský klub mládeže, z. s. Centrum Don Bosco, 2018

Příloha C: Přepis rozhovoru s pracovnící DD (informant 2)

Autor (A): Jaké služby jako dětský domov poskytujete svým jedincům na samostatný budoucí život?

Pracovnice DD (P): „*Vlastně všechny, které by měly být. (smích) V podstatě od 7. třídy, kdy se začíná dítě nějak připravovat na výběr budoucího povolání, tak bych řekla, že u nás začne ta příprava na odchod z dětského domova. Začne to vlastně tím výběrem školy, zařizováním praxí, a pak vlastně, ... myslím jako praxí k té škole a pak se to přesune před odchodem – seznámení se všemi subjekty, které by tomu dítěti po odchodu mohly být nápomocné. To znamená kurátor, místo pracovnice OSPODu, dále potom úřad práce, různé agentury nabízející zaměstnání, pak se s nimi probírá, vlastně, nebo na co si dát pozor při sepsání pracovní smlouvy, výběr ubytování. Asi tak jako když jste doma a nějakým způsobem se připravujete na to, že odejdete od rodičů.*“

A: Jakou formou tyto zkušenosti předáváte?

P: „*Děti bydlí v bytech, tak je to stejné. I v tom bytě je to rodinná výchova, sexuální výchova, výběr partnera, jsou tam různé motelové situace, ale je to, je to jakoby běžná přirozená situace v tom bytě. Nejsou tam stejného věku, ta rodinná skupina, která má maximálně 8 dětí stimuluje jakoby rodinu té jeho biologické rodiny.*“

A: Máte součástí dětského domova startovací byt, který pomáhá osobám starším k osamostatnění? Nebo jinou možnost osamostatnění?

P: „*To zatím nemáme, ale umožňujeme, když vlastně děti odejdou, nebo začnou navštěvovat střední školu a najdou si potencionálního, dalšího jako kamaráda, partnera, tak jim umožňujeme bydlení na privatě místo internátu, nebo že si okolo 18. roku začínají shánět bydlení a pak vlastně to dítě jezdí jenom 2x do měsíce proúčtovat peníze a vyřešit si tam nějaké věci týkající se potřeb do školy. Dítě jakoby žije samostatný život, ale s naším zázemím. (smích)*“

A: Dobře. A v kolika letech děti nejčastěji odcházejí z dětského domova?

P: „*22, průměr. U nás.*“

A: Máte studenty, kteří jsou třeba na maturitním oboru nebo studují vysokou školu?

P: „*Moc není, ale měli jsme holčinu, vystudovala v Brně vojenskou školu. A maturitní, co se týká tady u nás, tak Teplice nad Metují, tam je ta ... střední škola gastronomie tuším.*“

A: Ano, ta v Teplicích je. Jsou vaše děti součástí programů od neziskových organizací?
O jaké programy se jedná pro dospívající jedince?

P: „*No v tomhleto spíš spolupracujeme poslední 2 roky s krajským úřadem, protože tam je odbor školství, odbor sociálních věcí. Za poslední 2 roky ten přesah pracovní je. Připravuje jakási metodika pro pracovníky OSPODu, ale zároveň i pro pracovníky dětského domova, na co by se nemělo zapomenout při odchodu toho dítěte.*“

A: A třeba Nadaci Terezy Maxové nebo Centrum Don Bosco?

P: „*Ano, taky. Právě to Centrum Don Bosco je s námi v té pracovní skupině.*“

A: A tak máte ještě nějaké takovéto organizace, se kterými spolupracujete?

P: „*Asi nevybavím, ale dejme tomu nejvíce asi ta Tezera Maxová, to je dlouhodobé. Pak je tam, nevím jestli je to Začít znovu, Začít nový život nebo nějak tak to je, to bych se vám musela podívat.*“

A: Nejedná se o Začít správně?

P: „*Začít správně, ano, to je ono.*“

A: Dobře. A jak ještě se tyto projekty nebo programy od neziskovek konají?

P: „*No v posledním roce vzhledem k tomu covidu se nekonají, ale třeba to Začít správně mají třeba většinou půlroční, nebo na ten daný rok, těch aktivit je víc. Takže pak se přihlásíme a účastníme většiny aktivit, zhruba 3x – 4x do roka. Jo ..., ale je to třeba i spolupráce s gynekologem a jeho sestrou, kdy chodí jednou nebo dvakrát do roka dělat jakousi osvětu nebo i taková dá se říct rodinná výchova. Takže máme i své projekty. Na našich webovkách z loňského roku budou určitě tato uskupení vypsaná.*“

A: Jak hodně jsou tyto programy pro jedince přínosné?

P: „*Jak kdy, ale ono je to takové tím, že se jede třeba na víkend, kde se probírá jedna modelová situace. Myslím si, že je to lepší v domově tou přirozenější cestou. Co se asi nedá nasimulovat, jsou finance. Sice si pracovník přinese svůj modelový rozpočet, ukáže elektrika, voda, ale tím, že se do toho člení jenom teoreticky, tak to nemá takovou váhu. Tam si spíš myslím, že pokud to dítě ... třeba rok-dva žije někde s přítelem/přítečkou, tam už nějakým způsobem nájem musí platit. Chodí jim složenky na elektriku, složenky na vodu, platí vodné, stočné, to už má význam. Jednorázový napomáhají, ale jsou spíš takový zábavný, než aby měli větší význam.*“

A: S jakými znalostmi a zkušenostmi děti podle vás podcházejí do samostatného života?

P: „*No, mysleli jsme si že s velkými, ale ... (smích). Ono když je to dítě a u nás, a teď mu ukážete pracovní úřad, peněžní ústavy – v 18. letech si každé dítě zakládá svůj jakoby účet, kam mu chodí přídavky, peníze z brigád, takže založení účtu. Nedávat si zbytečně,*

aby mohli do mínusu, protože pak se nastartuje taková ta spirála, začnou dlužit. Upozornění na styl provident a jiné, že zaplatí mnohem víc, než si zapůjčí. Ale stejně, když to dítě odejde máme zkušenost, že někde narazí. Nebo se nám stalo, že tady u nás funguje, jezdila do Nového Města, kde měla přítele, byla vlastně dva roky mimo dětský domov, soběstačná, všechno si zařídila. Pak odešla do Prahy a bylo do najednou, jako kdybychom ji poslali do Číny, nerozumí těm věcem, neví, kam si má zajít. Mě to přijde, že oni se naučí v určitém prostředí, které cítá dejme tomu okruh 30 nebo 50 km, ale přijdou někam úplně jinam a najednou zapomenou na běžné základní věci. Toto fakticky byla holčina, která se uměla sama o sebe postarat. Ještě u nás je to tím, že bydlí v bytech. Máme dvě budovy, v té horní jsou spíše starší ... a pár mladší a v té dolní je to obráceně, tam jsou spíše mladší a pár starších. Takže na té horní budově se prakticky kromě vaření, to není dnes a denně, tak co se týká úklidu, co se týká praní ložního prádla, ručníků, záclon, úklidu v tom bytě, tak je to jako kdybych ten byt byl opravdu jejich, a nebyl tam žádný pracovník, který se o ně bude starat. Jo, takže toto mají naučené, to je jasný, pak ale prostě najednou jako kdyby fobie z velkého prostoru, velkého množství lidí, jak kdyby ta dívka nechtěla z toho svého bytu ani vycházet. K doktorovi se nepřihlásila, ven moc nechodila. Je to zvláštní, ale s tím jsme se setkali vícekrát, no. “

A: A tak nakolik % myslíte, že umí využít ty zkušenosti a dovednosti, které nabyly v dětském domově?

P: „Je to asi individualita od individuality. Fakt se nedá říct, ta holčina, která byla v Brně na vysoké škole se pořídila ještě starat o svého bratra, které si vzala ně z domova, ale od matky, které se narodilo nové dítě a ona ho vychovávala. Takže dělala vysokou školu a při tom pracovala, jo? Ale myslím si, že to ani není navázáno na intelekt, na rozumové schopnosti, ale spíše na praktičnost. “

A: Ano, využití v tom praktickém životě.

P: „Hm, jo, protože pak jsme zase měli chlapce, který byl, ... udělal si maturitní obor, je pravda že to bylo romské dítě. On měl zálibu v bunkrech, jak je třeba tady nad Náchodem, jakoby s z války, jo. A mohl by o tom prakticky přednášet na vysoké škole, protože přesně věděl rozdíl vstupu, úhlu Německých, Nizozemských, Japonských. Jo, je to úsměvné, ale prakticky byl naprosto k nepoužití. Podle mého měl apraxii. Takže nám se podařilo, že odešel do Mladé Boleslavy, 2 roky tam žil s dívkou a všechno bylo v pořádku, pak se rozešli a nastal problém. Pak se nám ho podařilo do archivu, ale jenom za mateřskou. Byl to nějaký právě projekt na začlenění odcházejících dětí a bylo to všechno v pořádku jo, Ale pak se paní vrátilo a nebylo pro něho místo, a najednou jako kdyby už neměl

nikoho, kdo ho bude malinko postrkovat za sebou. A pak už nevím, jak skončil. Vím, že dělal chvíli v Peňáku, ale to je prostě na měsíc. On když bude skládat konzervy, tak když do nich strčí, tak spadnou i ty vedle. Byl a většina z nich je často lehce zneužitelná, tím, jak se s nimi u nás lehce zachází jakoby v rukavičkách jo, a pak se částečně vrátí do toho drsného prostředí, ze kterého přišli, tak oni než si natlučou ústa, á ... tak jsou strašně naivní. Oni odcházejí s nějakýma penězi, mají třeba sirotčí důchod a teď teda ta radost, mají spoustu kamarádů, lidi se o ně zajímají. A přesto, že je vybavíme do života tím, že to je jenom kvůli těm penězům, tak oni je lidé oberou, tak pak jim to dojde, ale to už je pozdě. Jo, ale můžete jim to pravdu horem dolem říkat, ale tak 90 % takto dopadne. Měli jsme ale také případy sourozenců, že byli dva roky od sebe 3 sourozenci, odcházeli, až když ten nejmladší ukončil školu, takže nejstaršímu už bylo 25, takže v nejzazším termínu. Ale tam teda, byť se na ně jakoby nalepila matka a snažila se je o ty peníze připravit, tak ti drželi jeden druhého. Byli tři, už to bylo jinak. Našli si partnery. Ty děti se nám v 50-70 % do dětského domova vrací v průběhu dalších třeba 10 let, 5 let, jo. S partnerem, dítětem, jsou s vychovateli přes sociální síť v kontaktu. Jezdí například před Vánoci, tak toto je poměrně ve velké míře. Co jsem se bavila s kolegy, tak ty to tak nemají, taky jezdí, ale třeba ... jenom některé děti. Tady bych řekla, že za těch poslední 7 let jezdí většina. Nebo z 10 odcházejících 8 jezdí.“

Příloha D: Přepis rozhovoru s pracovnící DD (informant 4)

Autor (A): Jaké služby jako dětský domov poskytujete svým jedincům na samostatný budoucí život?

Pracovnice (P): *„Tak bud' je to v rámci výchovné činnosti v dětském domově nebo spolupracujeme s organizacema, který jsou zaměřené na osamostatnění.“*

A: A co se týká se výchovné činnosti?

P: *„... určitě probíráme finanční gramotnost, mají v tyto oblasti hodně limit, které musí dodržovat a musí z nich na měsíc vyjít. No, pak co spadá do těch výchovných činností? To je podobné jako v rodině. Co vám budu povídat. Hodně jsou samostatný, ale spíše se zaměřují, že sami si zajišťují lékaře, když potřebují pomoci, obrátí se za vychovatelem, který jim pomůže a řekne, co má dělat v danou chvíli. Jinak asi nic neobvyklého to není, no“*

A: Máte nějakou speciální formu, jak jim to předáváte? Někaké speciální hry, prezentace nebo to vyjde ze situace?

P: *„Nene, to je jenom jakoby...na to se spíše zaměřují ty nadace, kdy vlastně jim dělají různé víkendové programy, prezentace. My se defacto chováme jako rodiče, jo?“*

A: S jakými organizacemi spolupracujete, které připravují jedince na samostatný život?

P: *„Je to třeba Don Bosco z Pardubic, Pestalozzi Chrudim, Nadání a dovednosti, to spadá pod Prahu, a, hm, to je všechno.“*

A: Jak často se programy nebo projekty od těchto organizací konají?

P: *„Tak pokud zrovna není koronavirus, tak většinou je to jeden víkend v měsíci. Nebo potom zaměstnanci těch nadací jezdí přímo za dětma a řeší s nima problémy, které děti zrovna aktuálně potřebují řešit.“*

A: Jak vnímáte tuto spolupráci? Jsou programy pro děti přínosné?

P: *„Jo myslím si, že v tomhle určité, hlavně jim pomůžou, že když od nás odejdou a mají určité problémy, tak se na ně mohou kdykoliv obrátit. To, co my už nemůžeme, tak nahradí tato organizace, ... když chtějí, samozřejmě.“*

A: Ano, chápu. A je součástí Vašeho dětského domova nějaký startovací byt, či jiná možnost postupného osamostatnění?

P: *„Máme pár startovacích bytů, jo, máme pár dětí, které jsou samostatně v bytě.“*

A: A byt se nachází někde u dětského domova nebo mimo?

P: *„Jo v, přímo v dětském domově.“*

A: V kolik letech děti nejčastěji odcházejí z dětského domova?

P: „*No, momentálně máme i dvacetileté. V průměru je to 18-19. Ted' se ten průměr trochu zvýšil, máme tam i 3 dvacetileté. Takže kolem těch 19-20.*“

A: A kolik dětí dokončí střední školu s maturitou?

P: „*No ted' většina, dříve to bylo, že odcházely spíše bez vzdělání. Ted' tam máme dva kluky, kteří dokončili vzdělávání a ještě pokračují a no je to tak v průměru 50/50. Je to individuální.*“

A: A tak s jakými znalostmi a zkušenostmi podle vás děti do toho samostatného života odcházejí?

P: „*No, se znalostma odcházejí s dostatečnými, ale neumí je moc využít ve svém životě. Když je pak chyba, nemají moc možností, jak se obrátit zpátky na domov, na blízké lidi, co s nimi byli celý život. Ony odcházejí plně vybaveny, ale ne vždy umí správně využít ty možnosti, které získaly.*“

A: A tak kolik jedinců si myslíte, že se správně uchytí?

P: „*To je strašně malé procento, nedokážu říct. Ale myslím si, že tak ... 30 % se ujme v běžném životě bez nějakého většího problému. Bez nějakého, ... prostě to zvládnou bez problému.*“

A: Ano, děkuji. A jste s dětmi v kontaktu i po jejich odchodu?

P: „*Jen v osobním, v profesním nemohu pomoci, ale v osobním kontaktu jsme.*“

A: Takže žádnou následnou péči dětský domov neposkytuje?

P: „*Ne, to bohužel ani nemůžeme zajistit, no.*“

A: Máte informace o všech jedincích, kteří vás opustili?

P: „*O většině. Asi o jednom, o dvou nevím, ale o většině, co odešli za mého působení, tak vím, v kontaktu jsme. Ale jak říkám, je to jenom na osobní, osobní rovině.*“

A: A tak mohu se jenom zeptat, jak dlouho pracujete v dětském domově?

P: „*6 let.*“

Příloha E: Přepis rozhovoru s pracovnící neziskové organizace (informant 7)

Autor (A): Jaké programy jako Centrum don Bosco nabízíte dětským domovům?

Sociální pracovnice (SP): *„Máme 4 programy. Hlavní program je Doprovázení. Doprovázení nabízíme mladým lidem od 14 do 35 let. Je to sociální služba, sociální rehabilitace. V rámci té služby pomáháme s různými věcmi, které zrovna potřebují. To hlavní poselství je překlenout tu dobu, kdy odcházejí z tý ústavní péče nebo pěstounské péče, kdy vlastně končí i různý doprovodný organizace a už nemají tu podporu zařízení nebo pěstounů, tak jim pomoci překlenout náročný období, které zahrnuje hledání práce, učení se hospodařit s financema, hledání bydlení, orientace ve smlouvách a tak podobně. Ale jde i o zlepšování se, rozvoj v měkkých dovednostech, jde o posilování vztahů. Doprovázení funguje jeden na jednoho, jeden doprovázející pracovník organizace na jednoho mlad'ocha. Dalším programem jsou Kurzy přípravy na život, tam to funguje vlastně jako skupina, je to taková sociálně ... - lehce terapeutická a rozvojová skupina, kde taky právě jsou části, kde je něco učíme, jako je komunikace na úřadech, můžou to vlastně být podobná témata jako to Doprovázení, ale je to zase skupinová práce. Je to sedm víkendů za jeden školní rok. Další program, který máme, je Na vlastních nohou, to je navazující program na Doprovázení. Je to především určeno pro straší klienty, kteří se už o sebe docela umějí postarat sami, kupu věcí mají vyřešených, ale přesto přicházejí nové situace. Ale toto vlastně už není tolik intenzivní. Třetí program jsou Dny pro dětské domovy. Je to taková jednodenní akce nejenom pro různá zařízení, není to teda jenom pro dětské domovy, ačkoliv se to tak jmenuje. Je to i pro výchovné ústavy a dětské domovy se školou. A je to jednodenní sobotní program, je tam nějaká soutěž, představuje se tam naše činnost. Pokaždé je tam nějaký host z jiné činnosti. Takže je to takové zážitkově soutěžně zábavný a naučný. Na jedno odpoledne, den prostě.“*

A: Děkuji. Od kolika let se mohou jedinci zúčastnit Vašich programů?

SP: *„Od 14 do 35 let.“*

A: Máte všechny služby určeny jak pro chlapce, tak pro dívky, nebo máte některé služby rozdělené?

SP: *„Takhle ty obecné programy jsou pro všechny, ale v rámci třeba Na vlastních nohou máme akci Ženy pro ženy, což je samozřejmě jenom pro ženy.“*

A: Mají dětské domovy o programy zájem nebo se musíte nabízet?

SP: „Jo, já myslím, že mají. ... Tak samozřejmě před každou konkrétní akcí se připomínáme a rozesíláme pozvánky a letáčky, ale třeba těch Dní pro dětské domovy se zúčastní 6 zařízení a je to zhruba 45-50 účastníků.“

A: A zařízení jsou stále stejná, nebo přicházejí nová a odcházejí?

SP: „No, lehce se proměňují. Víceméně máme obecně dobré vztahy a i oni na nás myslí, co se týče třeba doprovázení, když mají nějakého mlad'ocha, tak nám ho posílají. Ale je teda pravda, že občas, když máme třeba ne tak intenzivní spolupráci s nějakým zařízením a delší dobu nemáme žádné mlad'ochy v našem programu, tak ta spolupráce není tak intenzivní.“

A: Máte kapacitu poskytovat vaše služby všem zájemcům, nebo musíte odmítat?

SP: „Máme, máme kapacitu. Dokonce třeba v tom doprovázení teďka delší dobu nemáme úplně kompletně naplněnou kapacitu. Takže máme určitě kapacitu.“

A: A kolik máte aktuálně v Doprovázení jedinců?

SP: „Tak teď nevím přesně, ale je to něco mezi 40 a 50. Tak zhruba 45.“

A: A to je omezené, kolik může mít sociální pracovník jedinců?

SP: „Jojo, máme to vlastně udělaný tak, že na 0,1 úvazku spadá jeden klient v sociální službě. V tom programu NVN tam je na 0,1 úvazku víc těch mladých. Protože tam právě ta spolupráce není tak intenzivní.“

A: V čem vidíš hlavní problémy při přípravě a realizaci těch programů? Například finance, časová náročnost, ...

SP: „... hm, no tak třeba co se týče těch Kurzů přípravy na život, tak ty jsou poměrně náročné, ta příprava. I před tou akcí, po té akci píšeme závěrečné zprávy, vykazujeme činnost, obvoláváme zařízení, obepisujeme ty mlad'ochy, připomínáme se, takže toto vlastně zabere několik dní před i po. Jinak finančně tak vlastně ty kurzy přípravy na život si mlad'oshi platí, Doprovázení je zdarma. Třeba v tom Doprovázení vidím někdy to, že ne vždy ta motivace vychází přímo od těch mlad'ochů. Vlastně zařízení, vychovatelé vytipují ty mlad'ochy ke spolupráci a oni o to pak nemají takový zájem. Ale to je vlastně i u těch kurzů.“

A: Ještě se zeptám, jak probíhá spolupráce na to Doprovázení? V jakém jste kontaktu a jak často se scházíte?

SP: „S těma klientama?“

A: Ano.

SP: „No to záleží. My vlastně pokrýváme Královéhradecký a Pardubický kraj, někdy děláme i výjimky pro mladý, kteří jsou na hranici kraje, který k nám nespadá.“

Ale víme, že ten jedinec má nějaké příbuzné poblíž, ví, že bude směřovat do kraje, tak nabízíme Doprovázení i těmto, ale oni jsou potom opravdu daleko. Když za nima musíme třeba jezdit necelé dvě hodiny, tak od toho se odvíjí i četnost těch schůzek. Ale minimálně máme stanoveny, že se s tím člověkem setkáváme jednou za měsíc, ale když je blíž, jde to, je potřeba na něčem intenzivněji pracovat, vidáme se jednou týdně, nebo i několikrát týdně. Ono záleží na domluvě a na potřebách toho klienta.“

A: Jste v kontaktu i přes sociální sítě?

SP: *„Jojo, určitě. Vlastě takto probíhají ty schůzky a mezitím jsem v kontaktu buď přes SMS nebo si voláme nebo na Facebooku.“*

A: Když se na ty služby podíváš zpětně, jak hodnotíš jejich účinnost?

SP: *„Jejich účinnost?“*

A: Jak jedinci ty nabyté vědomosti a zkušenosti umí využít v samostatném životě.

SP: *„No, já si myslím, že oni to nejvíce zůžitkují a zúročí v tu chvíli, kdy odcházejí ze zařízení. Třeba když jsou na těch kurzech, tak my tam máme ty vzdělávací bloky. Samozřejmě se to snažíme dělat zážitkově, není to taková nalejvárna, ale oni k nám právě jezdí už od těch 14. To podle mě v této době ještě vůbec nemyslí na ten odchod, takže jim může něco uvíznout v hlavě a potom to využijí v budoucnu, ale nejaktuálnější je to pro ně v ten moment, kdy odcházejí z toho zařízení. Opravdu se setkávají s těma situacema, které si předtím vůbec neuměli představit, hodně je překvapují a je pro ně důležité, že mají toho člověka, kterému mohou kdykoliv zavolat, když se mu něco děje.“*

A: Jedinci, kteří nejsou součástí toho Doprovázení, ale jsou součástí kurzů, mohou se na vás v době, kdy mají problémy, obrátit?

SP: *„Že by třeba přišli do služby?“*

A: Že by třeba požádali o pomoc, že nevědí, co mají dělat?

SP: *„Jo, to se děje. Ale potom jakoby pomáháme podle toho, jak to zrovna jde. Ozvala se mi třeba jedna účastnice kurzu, byla ze Zlína a nějak si nevěděla rady. Ale takhle na dálku to prostě nelze moc radit. Takže já jsem ji odkázala na nějaké služby, které jsou v tom místě. Takže obracejí a ta pomoc se odvíjí podle toho, co potřebují, kde se nacházejí a podle dalších okolností. Někdy je to čistě jenom o poradenství, po absolvování těch kurzů mohou vstoupit do sociální služby.“*